

**120 000:
STOP VLÁDĚ!**

MASIVNÍ PROTESTY PROTI VLÁDĚ V ČESKÉ REPUBLICE – DŮCHODOVÁ „REFORMA“ JE ÚTOKEM NA SPOLEČNOST – MÉDIA A RASISMUS

ROZHOVOR S PŘEDSEDOU ŠKOLSKÝCH ODBORŮ FRANTIŠKEM DOBŠÍKEM – ODVRÁCENÁ TVÁŘ FRANCOUZSKÝCH PREZIDENTSKÝCH VOLEB – REPORTÁŽ Z PRVOMÁJOVÉHO TORONTA

DA
DNY ANTIKAPITALISMU
2012

**VYDÁVÁ SOCIALISTICKÁ SOLIDARITA ZA PŘÍSPĚNÍ
KOLEKTIVU AUTORŮ A SOCIALISTICKÉHO KRUHU**

Registrační číslo Ministerstva kultury ČR: E 20370

Web: www.socsol.cz

E-mail: redakce@socsol.cz

info@socsol.cz

ŠÉFREDAKTOR:

Lukáš Matoška

REDAKTOŘI:

Dominik Forman, Vítězslav Lamač, Štěpán Lohr

DO TOHOTO ČÍSLA PŮVODNÍMI TEXTY A PŘEKLADY

PŘÍSPĚLI: Dominik Forman, Jakub Horňáček, Marek

Hrubec, Kateřina Krejčová, Vítězslav Lamač, Štěpán Lohr,

Lukáš Matoška, Jan Májiček, Jiří Ruppert, Petr Svěcený, Jiří

Šteg, Peter Takáč

KOREKTURY:

Anna Zitová, Lukáš Matoška,

GRAFIKA A SAZBA:

Václav Pajkrt, Lukáš Matoška

PRODEJNÍ MÍSTA ČASOPISU:

STUDENTSKÝ KLUB K4 (Celetná 20, Praha 1-Staré Město)

– pondělí až pátek od 10 do 24 hod., sobota až neděle od 16 do 24 hod.

Divus (Bubenská 1, Praha 7) – pondělí až sobota

od 11 do 21 hod.

CAFÉ V LESE (Krymská 12, Praha 10-Vršovice) – pondělí až

pátek od 17 do 1 hod., sobota až neděle od 18 do 1 hod.

KAMENNÝ OBCHOD FAIR&BIO (Sokolovská 29, Praha

8-Karlín) – pondělí až pátek od 11 do 19 hod.

PRODEJNÍ A PETIČNÍ STÁNEK SOCIALISTICKÉ SOLIDARITY (Mariánské náměstí 1, Praha 1-Staré Město)

– každý čtvrtek od 17 do 18 hod.

Měsíčník Solidarita je nevýdělečné periodikum; utržené peníze z prodeje jsou investovány do nákladu následujícího čísla. Náměty na články posílejte na redakční mail (vizte výše). Solidarita je po ČR distribuována odběrateli; otázky zájemců o předplatné či distribuci zodpovíme na informačním nebo redakčním mailu (výše).

OBSAH

SLOVO ÚVODEM

Sto dvacet tisíc

3

DOMÁCÍ

Řekli jsme „STOP VLÁDĚ“

4

Břeclav a Romové

6

Kardinál Duka – duchovní vůdce nebo neoliberální politik?

7

Útok na penzijní systém jako útok na společnost

9

ROZHOVOR

František Dobšík: Odbory se musí otevírat

10

ANALÝZA

Navrhované změny ve fungování a financování českých vysokých škol odporují usnesení Evropského parlamentu

12

Ideologické akrobacie Marine Le Penové

13

Revoluce 1848 a „arabské jaro“

16

ZAHRA NIČNÍ

Toronto May Day 2012

17

Aké sú zámery Iránu

18

TEORIE

Rosa Luxemburgová II: od Akumulace kapitálu k Německé revoluci

19

STÁTNÍ KAPITALISMUS

Státně monopolní kapitalismus a zákon hodnoty

22

GLOSA

Změna počasí

23

KNIHY

Překonání globálního kapitalismu: Sociální právo proti neoliberální ekonomice

KULTURA

Dny antikapitalismu

26

NECHCI JEN
JEDNOSTRANNÉ INFORMACE,
A PROTO ČTU SOLIDARITU!

ILONA ŠVIHLÍKOVÁ, EKONOMKA

STO DVACET TISÍC

Milé čtenářky, milí čtenáři,

vydání květnového čísla předcházely masivní protivládní protesty, organizované širokou platformou, vzniklou spojenectvím odborových svazů s řadou občanských iniciativ a sdružení. Nejvýraznějším plodem tohoto spojenectví byla v českých polistopadových dějinách nevídaná demonstrace v srdci Prahy, na kterou se sjelo na 120 tisíc lidí z celé České republiky. Samotné demonstraci předcházela Týden protestů, během kterého proběhla rovněž řada menších, avšak také důležitých akcí – přednášek, diskuzí a jiných shromáždění. Ohlédnutí za celým Týdnem z pera Lukáše Matošky a Jana Májičky naleznete hned na následující dvojstraně (str. 4-5).

S Týdnem protestů souvisí i další článek v tomto čísle, reagující na přinejmenším nevkusné výroky kardinála Duky, který své opovržení běžnými lidmi nespokojenými s vládou neváhá vyjádřit slovy o protestujících lůze. Jak osvětluje tento text (str. 7-9), nejsou podobné výroky páně kardinála nikterak výjimečné, dotýčný naopak ukazuje obdivuhodnou schopnost kombinovat svou feudální

nadřazenost vůči spodně s podbízivostí vůči kapitalistické „elitě“.

Minulé číslo jsme z větší části věnovali takzvaným reformám, proti nimž byly dubnové protesty namířeny. V květnovém čísle na toto téma navazujeme kritickým rozbořem penzijní reformy (str. 9-10), protože nesdílíme názor některých poslanců vládnoucí koalice, že „senioři se přizpůsobí, neboť se narodili za války a svůj život prožili v režimu, který jim žádné extra zbohatnutí nedovolil“. V prvé řadě totiž nevidíme důvod, proč by se senioři měli přizpůsobovat životu v chudobě jen proto, aby různí finanční spekulanti mohli dále znásobovat své ničím nezasloužené bohatství.

Uplynulý měsíc však nebyl pouze ve znamení domácího dění. Zajímavý byl průběh prezidentských voleb ve Francii, kde (i když s těsným výsledkem) zvítězil socialistický kandidát François Hollande. Ačkoli lze toto vítězství brát jako důvod k mírné spokojenosti (konec Sarkozyho), jistě znepokojení způsobuje téměř 18 % hlasů, které získala v prvním kole Marine Le Penová, předsedkyně

ultranacionalistické Národní fronty (vizte článek na str. 13-16). Podobně hořkosladkou pachutí zanechávají i výsledky parlamentních voleb v Řecku, kde celých 7 % voličů

dalo svůj hlas otevřeně fašistickému uskupení Zlatý úsvit. Zároveň zde však dosáhla historického úspěchu i levicová koalice Syriza (téměř 17 % hlasů a 52 míst v parlamentu). Dobrý výsledek koalice skutečně levicových stran (nikoli nominálně levicové strany PASOK, která prosazovala ty nejdrastičtější škrt-reformy), ukazuje, že se značná část Řeků nenechala zmanipulovat neoliberálními pohádkami ani neskočila na špek fašistům, nabízejícím snadná řešení. (Řecké politické situaci se budeme podrobněji věnovat v příštím čísle.)

Závěrem bychom vás, naše čtenáře, rádi povzbudili k účasti na pokračujících protivládních protestech, neboť odpor proti asociálním reformám pokračuje a bude pokračovat, dokud tu bude vláda, která tyto „reformy“ prosazuje. Spojme síly a řekněme této vládě jednou pro vždy STOP!

Štěpán Lohr

Předplatte si Solidaritu

- ☐ Roční předplatné časopisu Solidarita za 480,- Kč
- ☐ Půlroční předplatné časopisu Solidarita za 240,- Kč

Jméno:

Adresa:

Telefon:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita,
Poste restante, 160 41 Praha 6, nebo objednávejte na info@socsol.cz.
Info: 731 118 027

Přidejte se k SocSol

- ☐ Chci více informací o SocSol a jejích aktivitách
- ☐ Chci se připojit ke skupině Socialistická Solidarita

Jméno:

Adresa:

Telefon:

E-mail:

Vyplněný ústřížek zašlete na adresu: Socialistická Solidarita,
Poste restante, 160 41 Praha 6.

ŘEKLI JSME „STOP VLÁDĚ“

LUKÁŠ MATOŠKA, JAN MÁJÍČEK

V týdnu od 16. do 21. dubna se konala řada protestů, které vyvrcholily dosud největší demonstrací od roku 1989. Podle odhadů se na protestu sešlo až 120 tisíc lidí z celé republiky. Platforma Stop vládě, která za protesty stojí, je dosud největší koalicí občanských subjektů a do budoucna slibuje mnohé.

Týden protestů a celostátní demonstrace se nevymykaly jen svou velikostí; od předchozích demonstrací se lišily i svou podobou. Masovost odborářské akce doplňovala kreativita a svižný styl ProAltu a naopak. Během Týdne protestů se událo k šesti desítkám akcí, které organizovaly subjekty sdružené v nově vzniklé platformě STOP VLÁDĚ – ta k dnešnímu dni spojuje 75 občanských iniciativ, sdružení a odborových svazů. Mezi protestními akcemi nechyběla shromáždění, petiční stany, debaty (na univerzitní i jiné půdě) nebo hyde parky. K těm nejzajímavějším patřily ty, při nichž se střetávaly dosud oddělené světy odborářů a studentů.

JAK TO ZAČALO

Za vznikem platformy STOP VLÁDĚ stojí dlouhodobá práce iniciativy ProAlt, která již při svém vzniku roku 2010 vedle boje proti neoliberálním reformám deklarovala svůj zájem na tom, aby odbory byly vnímány jako naprosto samozřejmá a nepostradatelná součást občanské společnosti. Přes půl druhého roku představitelé ProAltu jednali s nejrůznějšími odborovými představiteli. Českomoravská konfederace odborových svazů (ČMKOS) i Asociace samostatných odborů (ASO) v minulosti několikrát podpořily akce ProAltu. Na samém počátku této komunikace uspořádal časopis Solidarita debatu s předsedou odborového svazu KOVO Josefem Středulou o vztahu odborů a sociálních hnutí (ke zhlédnutí

na www.solidarita.tv).

Usilovná jednání, jež měla zabezpečit společnou akci, se vedla od prosince 2011. Snahy ProAltu nejprve narážely na to, že v odborových strukturách si musí nejdříve dílčí svazy vše projednat ve svých orgánech a až po získání potřebného mandátu se může něco probírat na úrovni celé konfederace. V únoru už byly určité představy o podobě jarních protestů. Týden neklidu konaný na konci února, tedy vysokoškolské protesty proti tzv. reformě terciárního vzdělávání, organizátory inspiroval hned v několika ohledech. Jednak aktivizace studentů a akademických pracovníků rozproudila vodu, které byly do té doby považovány za politicky stojaté, a dále samotný formát protestního týdne byl shledán jako hodný zopakování (vysokoškolskými protesty se zabývá 63. číslo Solidarity dostupné na www.socsol.cz).

Platforma STOP VLÁDĚ nastartovala zcela nový typ spolupráce a zároveň mediální prezentace. Početným hlasům těch, kteří dlouho volali po tom, aby se proti vládě naladěné díly občanské společnosti spojovaly, bylo konečně učiněno za dost. Dále rostoucí a sílící platforma je dosud nejširším občanským spojenectvím v českém prostředí vůbec.

PROTESTOVAT CELÝ TÝDEN

Spojené síly odborů a iniciativ brzy přinesly své první plody. Jako horkou fázi příprav na celostátní demonstraci spustila platforma

STOP VLÁDĚ již zmíněný Týden protestů. Od pondělka do pátku probíhalo dennodenně zhruba jedenáct protestních akcí po celé republice. Tyto akce slučovaly festivalovou formu s politickým obsahem; oproti komerčním festivalům byl však Týden protestů postaven na dobrovolném nasazení aktivistů.

Iniciativa Za svobodné vysoké školy např. uspořádala několik debat v Brně, Liberci a Praze o roli odborů ve společnosti a o možnostech společného postupu akademiků a odborářů. Debat se účastnili předseda ČMKOS Jaroslav Zavadil, předsedkyně odborového svazu zdravotnictví a sociální péče ČR Dagmar Žitníková, předseda školských odborů ČMOS PŠ František Dobšík (rozhovor s ním naleznete v tomto čísle), předseda Odborového svazu dopravy a někteří další. Ne každý den má člověk možnost slyšet odboráře mluvit v přednáškové aule a ne každý den se studenti sejdou v odborovém domě – o to zajímavější tato vystoupení a tyto konfrontace odborového prostředí s vysokoškolským byly. Dokonce byly vydány i speciální protestní noviny (Nedejme se!), které kromě základních argumentů proti „reformám“ obsahovaly také program celého Týdne protestů. Pokračování svých novin (Neklíd 2) při té příležitosti vydala také iniciativa Za svobodné vysoké školy, tentokrát společně se školskými odbory.

NEJVĚTŠÍ OD REVOLUCE

Ve středu 18. dubna vyšla na serveru Novinky.

cz zpráva, že do Prahy se chystá až 80 tisíc demonstrantů. Cílem organizátorů bylo přivést na Václavské náměstí v Praze 100 tisíc lidí, přesto byla taková zpráva překvapením. Několik dní před tím se novinářům na otázku, kolik se očekává lidí, dostávala standardní odpověď: více než minulý rok. Bylo zřejmé, že nižší účast by znamenala neúspěch nejen organizační, ale i mediální, jehož dopady by byly značné; na druhou stranu za úspěch se považovalo oproti loňské demonstraci počet účastníků zdvojnásobit.

Realita však předčila všechna očekávání. Václavské náměstí v Praze bylo 21. dubna 2012 do poloviny plné a kvalifikovaný odhad, který potvrdily i letecké snímky, hovořil až o 120 tisících lidí. Protestní shromáždění bylo tak rozsáhlé, že poslední účastníci pochodu z Churchillova náměstí se dostali na náměstí až 45 minut po zahájení projevu.

Srovnáme-li letošní demonstraci s loňským zakončením odborářské kampaně Otevřete oči!, tedy s čtyřicetitisícovou demonstrací na Václavském náměstí, nenacházíme rozdíly pouze v číslech. Událo se totiž něco, co bylo před jedenácti měsíci sotva myslitelné. Tento rok promlouvali na pódiu rovným dílem zástupci občanských iniciativ a odborů, včetně prorektora Univerzity Karlovy Stanislava Štecha, zahraničních odborářů z Francie a Slovenska nebo zástupce studentské iniciativy. Co do barvitosti nemá 21. duben konkurenci.

KDO SE TADY BOJÍ

Masivnost demonstrace vyvolala mezi pravicovými politiky a žurnalisty paniku, která bezpečně odkryla, do jaké míry své vládě věří. Svě obavy na ideové konferenci ODS týden nato bezděčně zformuloval premiér Nečas. Ve svém hodnotícím projevu věnoval protestu hned dvě obsáhlé pasáže. V té první se pokusil celou akci zarámovat jako politickou agitku levicových stran: „Naše odbory se stávají převodovou pákou levicové opozice. O tom svědčí mj. několikadenní mobilizační kampaň komunistických Haló novin.“ Skrze titulní článek „Vystavíme vládě účet“ propojil Nečas demonstrující a příznivce komunistů přesně podle hesla, že proti pravicové vládě bojí jen komunisté. Informován z televize Nova provedl Nečas analýzu nálad mezi demonstranty:

„[...] mnozí z účastníků této akce, a vyplývá to z jejich názorů, že „za komunistů bylo líp“ a „mělo by se znárodnovat“, si přejí historický obrát zpět. Sametovou revoluci naruby. To je velmi alarmující a napomáhají tomu nejen některé ultralevicové iniciativy typu ProAlt, ale – co je velmi smutné – i sociální demokraté.“ Zoufalství premiéra Nečase jako by zde dosahovalo svého vrcholu. Naznačuje, že na Václavském náměstí se možná vůbec nesešli odboráři, ale stoupenci KSČM. Pokud by tomu tak bylo, tak je tato strana bezmála všemocná, protože zorganizovat stotisícovou demon-

straci je opravdu výkon. Ve skutečnosti však měli komunisté se svými přáteli na demonstraci kontingent čítající cca 500 lidí. A to, že kromě odborářů a přívrženců iniciativ tam bylo mnoho lidí „za sebe“, je asi zbytečné připomínat.

Premiérova slova neprozrazují jen obavu o životnost vlády. Varování před „sametem naruby“ je zároveň dalším zásadním zpochybněním jistoty vládnoucích, že tento systém přetrvá. Připomíná výrok exprezidenta Václava Havla o tom, že pochybovat o správnosti umístění amerického radaru v ČR znamená zpochybňovat polistopadový vývoj. Je to důležitý signál, protože pokud by neotřetelnost dnešních pořádků byla jistá, nebylo by třeba upozorňovat na nějaké jejich hrozící zvrácení. Nejde snad o to, že by někdo návrat do starých časů chystal, nebo snad dokonce chtěl obnovit vládu jedné státostrany. Ale v Nečasově projevu se zřetelně odráží strach z důsledků politiky škrtů, ztráta schopnosti realisticky vnímat svět kolem sebe jakbysmet. A velkou poklonu vysekl premiér ProAlt. Uvažte, jaký předseda vlády má zapotřebí se vymezovat vůči občanské iniciativě, která dělá debaty, čas od času nějaký ten happening nebo demonstraci a spolupracuje s odbory? Jen ten, který se bojí a nedokáže pochopit, že čas jeho a jemu podobných se pomalu, ale jistě chýlí ke konci. Někteří omezenější sociální demokraté ovšem jistě uslyší na Nečasovo strašení ultralevicovou iniciativou a možná zapochybují o legitimitě spolupráce s ProAlt.

ROZBŘESK POLITIZACE

Skutečnost, že celý maraton příprav protestů i demonstrace sblížil skupinu aktivistů nejrozličnějšího druhu na jedné straně a odborové předáky i řadové odboráře na straně druhé, není bez žádoucích důsledků. Na některých místech se spolupráce iniciativ a odborů stala vyhledávanou a naprosto samozřejmou. Dlouhodobá kooperace s přičtením dopadů dosud realizovaných vládních opatření dokonce posunula nejednoho předáka k novému uvažování o tom, jak protesty pojmout. Předpokladem takové spolupráce je, že občanské iniciativy, sdružení a odborové svazy jsou si na platformě formálně rovny; není bez zajímavosti, že s konceptem platformy, v níž by „nevyčuhalo“ logo žádné zúčastněné iniciativy nebo odborového svazu, přišel právě ProAlt.

Po protestech zaznívaly hlasy, že odbory překračují pole své působnosti ve chvíli, kdy vyzývají vládu k demisi. Není tomu tak hned z dvojího důvodu. První hledisko je formální. Stejně jako např. ProAlt jsou také odbory právně vzato občanským sdružením; náplň činnosti o. s. zákon nijak neupravuje, může být ryze politická, s výjimkou kandidatury ve volbách. Historicky sehrály odbory nejednu

rozhodující politickou roli, pro příklad bychom nemuseli chodit ani daleko ani do zahraničí. Za druhé, pokud může vládu podporovat Svaz průmyslu a dopravy, své názory na žádoucí výsledek voleb mohou nezakrytě vyjadřovat mezinárodní ratingové agentury a nikdo se proti tomu ani onomu žádným způsobem neohrazuje, pak mají také odbory stejné právo vystupovat s kritikou vlády a s požadavkem, aby odstoupila. Pokud se útočí na práva zaměstnanců, důchodců, zdravotně postižených, studentů a dalších, ti se organizují a brání, je navýsost logické, že formulují požadavek demise vlády. Odboroví předáci, když na to dojde, stále ještě sem tam prohodí, že s politikou nemají co dělat. Je nám totiž vnucován nepřírozeně úzký pojem politiky, který se týká snad jen stran. Nicméně i v této věci nastává posun: nejenže politická akce odborů přestává být tabu, ale zároveň si samotní odboráři ve styku s politicky jasněji definovanými organizacemi začínají připouštět bytostnou političnost samotné základní náplně odborové práce.

Někteří odboroví předáci představují spolu s aktivisty z iniciativ tu část české veřejnosti, která tzv. depolitizovaný rozum nepoužívá. Ten hledá vysvětlení problémů a příčiny krizí ve spikleneckých teoriích, ve zkažené morálce politiků nebo prostě v lidské přirozenosti („lidi jsou svině“, „nepovedli jsme se pánuobu“) apod. Za depolitizaci českého prostředí vdčíme jak normalizaci 70. a 80. let, kdy se politika naprosto vyprazdňuje, tak 90. letům, kdy posiluje zhoubné pojetí politiků jako odborníků, kteří věcem rozumí a dělají je správně. I některé ze soudobých protestních projevů jsou depolitizovaného étosu nadále plny – příkladem budiž Holešovská výzva, již jsme věnovali zevrubnější pozornost v minulém čísle. O to větší snahu je nutné vyvíjet při vysvětlování podstaty „reform“ realizovaných vládami posledních let, tím spíš je třeba osvětlovat jejich neoliberální povahu, jež odpovídá dané fázi globálního kapitalismu. A v tom směru jsme teprve na začátku.

Udrží-li se a dále bude rozvíjet spolupráce v rámci platformy STOP VLÁDĚ, která je dnes u nás jednoznačně nejširším médiem politizovaného rozumu, cesta k politické alternativě není uzavřena. Vedle připravovaných nejbližších akcí, jako je permanentní petiční stan a okupace ministerstev, se mohou subjekty sdružené v platformě dále vzájemně politicky sblížovat a sehrávat. Kupříkladu aktivisté dosud nemají možnost být v bezprostředním kontaktu s řadovými odboráři na pracovištích, což je přesně to, co by jim vedení odborů mohlo umožnit. Aktivisté by tím získali možnost prověřit své argumenty mezi pracujícími a odbory tolik potřebnou politickou debatu, již ve svých řadách dosud nebyly schopny vést.

BŘECLAV A ROMOVÉ

ŠTĚPÁN LOHR

Zatímco v Praze probíhala největší demonstrace proti vládě, v opačném koutu republiky, v jihomoravské Břeclavi se schylovalo k poněkud jiné demonstraci. Organizovala ji Dělnická mládež (DM) a přišlo na ni až 2000 lidí, z nichž část tvořili militantní neonacisté.

▲ Skupina radikálů se snaží dostat k místním Romům (zdroj: Romea)

PROTIROMSKÁ KAMPAŇ

Demonstrace proběhla 22. dubna a její součástí byl také pochod z břevlavského nádraží na místní náměstí. Deklarovaným důvodem tohoto shromáždění bylo vyjádřit podporu patnáctiletému Petrovi, který byl před zhruba týdnem brutálně napaden trojicí Romů. Alespoň tak o tom informovala většina hlavních českých médií. Právě medializace byla hlavní příčinou další vlny rasismu v české společnosti. Nejenže je rozumem těžko pochopitelné, jakou roli hrála v tomto incidentu údajná etnicita pachatelů (to, že pachatelé byli Romové, z něj dělá odpudivější zločin, než kdyby jimi byli etničtí Češi?), ale jak se později začalo ukazovat, dost možná to s etnicitou pachatelů bylo jinak.

Ať už byly pachatelé bílí, černí či snad strakatí, celá událost opět ukázala moc médií při podněcování rasistických vášní. V poslední době jsme svědky intenzivní protiromské kampaně velkých českých médií, v čele s televizí Nova a deníkem iDnes.cz. Na ní si už i stěžovali někteří zástupci Romů české vlády – konkrétně na to, že „TV Nova (ale i další) přímo určuje pachatele trestné činnosti jako Roma, aniž by k tomu existoval jediný relevantní důkaz. K určení etnicity pachatele často stačí jen výpověď poškozeného“. Jako důkaz svého tvrzení dávají další zprávu z poslední doby, a to reportáž Novy o patnáctileté dívce, kterou měli napadnout a kvůli penězům pořežat tři Romové. Uká-

zalo se, že událost je smyšlená.

Podobně tomu možná bylo v břevlavském případě. Alespoň o tom něco vypovídají zpravodajství některých novin v týdnu mezi tragickým incidentem a zmíněnou demonstrací.

Zatímco v pondělí 16. dubna informují nejčtenější zpravodajské servery iDnes a Novinky o tom, že v Břeclavi tři neznámí pachatelé brutálně zbili patnáctiletého Petra, který skončil s poškozenou ledvinou v nemocnici, a v zápětí doplňují, že těmito pachatelé byli Romové, v úterý již oba deníky bez okolků oznamují, že raněného chlapce brutálně zbili tři Romové. Ve středu iDnes píše, že „napadení chlapce třemi Romy vyvolalo bouřlivé reakce“ a Novinky, že „to v Břeclavi po útoku agresivních Romů vře“. Až od čtvrtka postupně některá média připouští, že útočníky nemuseli být Romové. To už je však příliš pozdě a rasistická notička se již naplno rozezněla po celé republice. Břeclavští Romové pak ze strachu nepošlou své děti do školy, což jim vzápětí doporučují i ředitelé místních základních škol.

POVOLENÁ NENÁVIST

Svou roli v břevlavském příběhu však nehrají pouze média. Významné (a symptomatické) bylo i počínání místní radnice. Pochod i demonstrace proběhla bez jakýchkoli omezení, ačkoli policie a vedení města měli zákonnou možnost je předem či v jejich průběhu zakázat. Na akci zaznívala rasistická hesla a projevy. Policie tak tolerovala trans-

parenty „Cikáni, to jste posrali“, „Zastavme cikánský teror“, „Radnice spí, Cigán vraždí“ a nečinně přihlížela skandování rasistických hesel.

Zajímavý je důvod, jakým starosta Břeclavi postup radnice a policie obhajoval. „Akci jsme nezakázali, protože by se stejně odehrála. Takhle jsme získali potřebné kontakty na organizátory a některé účastníky akce,“ prohlásil starosta Ryšavý (ČSSD). Ačkoli toto odůvodnění zní na první poslech rozumně, je nebezpečně krátkozraké. Je možné, že tímto krokem Ryšavý zabránil v Břeclavi bezprostřední eskalaci konfliktu, a díky tomu akce Dělnické mládeže proběhla relativně „v klidu“, zároveň tím však posílá určitá sdělení. Zprvu tím říká všem neonacistům i latentním rasistům, že veřejné projevy rasismu budou i nadále tolerovány, přičemž jejich intenzita se může stupňovat. Řada lidí si tak ani neuvědomuje, že překračuje určitou hranici, která by ve vyspělé společnosti měla být tabu. Hlavní zprávou je, že se podle policie „akce obešla bez větších výtržností“, čímž dodává organizacím typu DM potřebnou legitimitu.

Druhé sdělení, které je neméně důležité, směřuje Romům. Ryšavý jim nepřímou říká: vaše práva a bezpečnost již nejsme schopni ani ochotni bránit. Důležitější je pro nás právo rasistických organizací veřejně hlásat nenávist. Tolerance, kterou rasistickému shromáždění město projevilo, tak vedla pouze k tomu, že Dělnická mládež – a s ní spřízněná DSSS – si opět zvýšila sebevědomí a že Romové, nejen ti břevlavští, mají další důvod, proč se bát vyjít na ulici.

KARDINÁL DUKA – DUCHOVNÍ VŮDCE NEBO NEOLIBERÁLNÍ POLITIK?

JIŘÍ RUPPERT

„Když dávám jídlo chudým, říkají o mně, že jsem svatý. Když se ptám, proč nemají chudí co jíst, říkají o mně, že jsem komunista,“ napsal brazilský „biskup slumů“ Dom Helder Camara. Na opačném pólu spektra uvažování a praxe v rámci katolické církve stojí kardinál Dominik Duka, arcibiskup pražský a primas český.

NÁMLUVY OLTÁŘE A TRŮNU

Dominik Duka s oblibou zdůrazňuje velmi dobré, až přátelské vztahy s předními politickými představiteli. „Mým velkým přítelem byl Václav Benda, mým přítelem je Václav Havel. A u Václava Klause za ta léta vidím, jak se z politika stal státník.“ Vrcholní čeští politici se tomuto přátelství také nijak nebrání. A tak byl Václav Klaus v loňském roce například pozván na Národní svatováclavskou pouť, kde mimo jiné řekl: „Pokrokaři všeho druhu vedou soustavný a stále nezakrytější útok na naše tradiční společenské hodnoty a ctnosti [...]. Faleš sociálního státu nezaslouženého blahobytu ničí vše tvůrčí a individuální a otupuje talenty, aktivitu a pracovitost, neboť ta se přestává vyplácet.“ Klaus za toto politické vystoupení na náboženské slavnosti sice sklidil kritiku i z řad katolické církve, nicméně Duka se ho hbitě zastal a zlým jazykům odpověděl: „Bojím se, že mnohdy jsme už ve stavu, kdy se díváme podezřívavě na pravdivé a správné výroky jen proto, že je vysloví někdo, kdo se nám nezamlouvá, na koho jsme zkrátka alergičtí.“ Systematické budování dobrých vztahů s politiky napříč celým politickým spektrem

se u pana kardinála neomezuje na pěstování ideologie jednoty trůnu a oltáře. Má ještě další, velmi pragmatický cíl. Jsou jím církevní restituce.

RESTITUCE – NAPLNĚNÍ DEMOKRACIE ZA KORUNU PADESÁT

Restituce pan kardinál prezentuje – bez ohledu na jejich rozsah a způsob provedení – jako naplnění demokracie a právního řádu. „Chtěl bych poprosit, a nestydím se za to, aby v naší společnosti zvítězilo hluboké vědomí, že vytváříme jednu občanskou společnost, ve které každý má svá práva, má i právo na úctu a na uznání, a zákonnost patří všem, protože v tomto řešení nejde vlastně o restituci, ale o naplnění demokracie a právního řádu v naší zemi.“

Restituce jsou dále prezentovány jako něco, co si vlastně nepřímo přeje většina občanů. Duka říká: „Věřím, že nyní nastal čas, abychom opravdu splnili požadavek většiny naší společnosti, který zní, aby církve nebyly financovány ze státního rozpočtu.“ Nezapomene pak připomenout, že církevní restituce vítají i podnikatelé. „Chtěl bych říci, že zajímavý průzkum je v řadě podnikatel-

ských časopisů, kde dvě třetiny podnikatelů s tímto řešením souhlasí.“ Mínění podnikatelů tak má podle kardinála Duky zřejmě zvláštní význam pro naplnění demokracie. Na myšlenku, zda by o církevních restitucích měli rozhodovat občané v referendu, Duka odpovídá: „Nedokážu si ani představit, že by soudy byly nahrazovány referendem. Musíme si uvědomit, že žijeme ve 21. století a ne v rodovém či kmenovém společenství.“ Arcibiskup pražský tak dává okázale najevo, jaký význam mají v jeho pojetí „demokracie“ názory a vůle občanů.

Rozsah restitucí pak kardinál roztomilým způsobem zmenšuje: „Nikdo z nás, a domnívám se, že ani páni poslanci, ani paní ministryně, nemá představu, jak vypadá dvacet třicet miliard pohromadě, ale abychom si přiblížili onen poměr, představme si rozpočet jako 1200 korun. Potom víme, že ona částka, kterou církve dostávají, je koruna padesát. Věřím tomu, že tato poměrná částka by nedělala potíže nikomu z nás. Jestliže propočteme ona odškodnění, dostáváme se na částku tři koruny.“ O tom, jaký majetek je ve hře, však lépe vypovídá to, že některé subjekty katolické církve mají šanci

Solidarita

PŘEDPLAŤTE SI SOLIDARITU

roční předplatné 480 Kč
půlroční předplatné 240 Kč

číslo účtu: 2100245047/2010

se po restitucích svým majetkem dostat na úroveň nejbohatších českých firem.

V diskuzi se senátorem Jiřím Dienstbierem mladším, kdy byla řeč o alternativních možnostech financování církví, Duka namítá: „Pane Dienstbiere juniore, vy často navrhuje te fondy, kam by se převedl církevní majetek, ale na druhou stranu se bráníte fondům např. penzijním a podobně, protože víte, že je zde velké nebezpečí při jejich obhospodařování. To bylo také tématem diskuse s premiérem Zemanem v Kramářově vile, kde jsme poukazovali na to, jak všechny fondy dopadly (vzpomeňme na harvardské fondy a další).“ Dukův pokrytecký přístup se zde ukazuje v celé své nahotě. Zatímco architekt a obhájce divokého kapitalismu 90. let, který umožnil rozkrádání zmíněných fondů, Václav Klaus, dnes káže po kardinálově boku o morálních hodnotách, Duka demagogicky využívá nepříjemnou zkušenost občanů s Harvardskými investičními fondy k zablokování jakékoli diskuse o alternativách financování církví.

V době, kdy církev nabyla svůj majetek, se k ní hlásila většina obyvatel. Dnes tomu tak není. Na výsledky sčítání lidu, podle kterých se ke katolické církvi hlásí v ČR pouze jeden milion lidí, Duka odpovídá: „Převládá smýšlení, že víra je intimní věc a stát nemá právo se mě na ni ptát. Víte, že i v Bibli je David pokárán Hospodinem, že si dovolil udělat sčítání.“ Duka tímto naznačuje svou bohorovnost a kárá troufalého Davida v podání státu za jeho drzost, aby později a na jiném místě k němu projevil blahosklonnou velkorysost: „Nehovoříme tedy o odškodnění za úšle výnosy během totality, což činilo k poslednímu výpočtu parlamentní komise 160 miliard korun českých [...] a na rozdíl od ostatních se nevyžaduje odškodnění za dobytek, stroje a podobně.“

CÍRKEV JAKO FIRMA

Duka rád čerpá inspiraci v podnikatelských časopisech a nezdráhá se uvažovat ani o církvi jako o firmě a hodnotit její úspěšnost ekonomickými ukazateli. „Pokud bychom však chápali církev jako holding a vezmeme-li v úvahu, že máme 3, 5 tisíc farností v naší zemi, potom mohu směle tvrdit, že nenajdete v naší zemi takovou firmu, která by měla tak málo zkrachovalých jednotek.“ Podobným způsobem nahlíží i na církevní aktivity. V článku věnovaném světovému setkání mladých katolíků v Madridu se tak například dočteme: „Setkání ve skutečnosti přineslo pro zadlužené španělské hospodářství 165 milionů euro. Čistý zisk, když se odečtou náklady, je potom přes 50 milionů euro. Katolická mládež celého světa pomohla zaplatit Zapaterově vládě část jejího dluhu.“ Ideálem neoliberální ekonomie, kterou se pan kardinál výrazně

inspiruje, je konkurenceschopná firma. Nejen stát, ale i každý jednotlivý člověk by se měl chovat jako konkurenceschopná firma bojující za vlastní prosperitu proti všem ostatním. Pokud pan kardinál setrvá ve své tendenci řídit i církev jako firmu, pak úspěšně a efektivně zničí i poslední zbytky toho, co v ní ještě připomíná Ježíše a prvotní církve. Jako dotek jiného světa pak zní to, co o společenství prvních křesťanů čteme v biblické knize Skutky apoštolů: „nikdo neříkal o ničem, že je to jeho vlastní, ale měli všechno společné“. A lidé stojící vně o nich říkali „hle, jak se milují“.

ZODPOVĚDNOST PŘEDEVŠÍM

Pan kardinál, podobně jako jeho političtí přátelé, s oblibou používá slovo zodpovědnost. V souvislosti s hospodařením církve s majetkem očekávaným z privatizace čteme: „Je důležitý jeden moment, že to bude hospodaření zcela určité a nutně zodpovědnější a že to bude také i způsob, který přinese i společnosti větší užitek než dosavadní způsob financování.“ Je otázkou, co zde Duka míní slovem zodpovědnost. Znamená to, že církevní subjekty neupadnou do dluhů, ale naopak budou vykazovat zisk? Nebo zahrnuje „zodpovědnost“ ještě i něco jiného? Je zajímavé, že v Bibli slovo „zodpovědnost“ vůbec nenajdeme. Zato tam najdeme bezpočet výzev k odpovědi na konkrétní nouzi druhého člověka a na požadavky spravedlnosti.

O PŘÍČINÁCH KRIZE

Kardinál Duka má jasno i co se týče příčin současné krize. „Jedni chtějí vydělat víc a víc a dopouštějí se nezodpovědných riskantních kroků ve svých spekulacích. Druzí zneužívají nejednou velmi sobecky výdaje státu na sociální potřeby a chtějí z nich urvat co nejvíc, aniž by se přičinili svou prací o zvýšení národního důchodu. Obě skupiny jednájí nakonec stejně a ještě svalují vinu a zodpovědnost na ty druhé.“ Chamtivost finančních spekulantů a politiků provázaných s byznysem, kteří systematicky privatizují zisky a socializují rizika a ztráty, je panem kardinálem překřtěna na nezodpovědnost a fakticky dána na roveň nezodpovědnosti těch, kteří „zneužívají sociální systém“. To, že řada analýz dokázala, že opravdu zneužíváno je pouhé mizivé procento sociálních dávek, Duka pochopitelně nezmiňuje. Výše uvedený výrok je přitom citátem z novoročního pastýřského listu, který byl čten ve všech kostelech pražské arcidiecéze. Kardinál Duka se zde zapojuje do úsilí legitimizovat destrukci sociálního státu a ospravedlnit zlo skryté v současné podobě společenského uspořádání. Využívá přitom instutce, jejímž krédem je od samého počátku

solidarita s chudými, nemocnými a nepřívilegovanými.

BYLO TO COSI OBLUDNÉHO

Čtenáře těchto řádků jistě nepřekvapí kardinálův zásadně odmítavý postoj k minulému režimu. Duka byl stalinistickým režimem pronásledován a vězněn a to je zřejmě významným motivem jeho nekritického příklonu k pravicové ideologii. Možná i kvůli tomu není schopen nahlédnout, jaké důsledky neoliberální ideologie přináší pro životní perspektivy lidí, jakým způsobem utváří směřování společnosti a jak destruktivně působí na hodnoty a vztahy lidí.

Ve jménu levicových myšlenek bylo páčáno zlo, byli mučeni, vražděni a ponižováni lidé. Stejně tak i ve jménu křesťanství. Odvážný rozchod s minulostí a neustálé odvracení od pokušení zneužít moci, od ideologie k zájmu o život konkrétního člověka – to je úkolem stejně tak pro lidi, kteří se hlásí k levicovým myšlenkám, jako i pro křesťany a pro rostoucí počet těch, kteří tvořivě propojují křesťanské a marxistické inspirace.

NEJSME LŮZA, PANE KARDINÁLE!

Primas český nezapomněl okomentovat ani dubnovou obří protivládní demonstraci, na které se na Václavském náměstí v Praze sešlo okolo 100 tisíc lidí, a hned následující den velkopansky moralizoval o hrozbě vlády lůzy. „Nevadí mi protesty, ale vadí mi množství projevů, které už dávno překročily míru pokojného protestu a staly se projevy hrubiánství a vulgarity. Tím se protest sesouvá z roviny ochlokracie [vláda lůzy – pozn. redakce].“ Výroky pana kardinála tak silně připomínají reakce redaktorů Rudého práva na protivládní protesty v době, kdy se tehdejší režim blížil ke svému zániku. Dukovi tak zřejmě nedochází, že podobnými výroky ničí poslední zbytky legitimacy, kterou v očích asi milionu českých katolických věřících má. V této souvislosti tak nelze než souhlasit s Ivanem Štampachem, který na stránkách Deníku Referendum píše:

„Kdybyste námi protestujícími českými občany tak okázale velkopansky neopovrhoval, snáz by se nám vzpomínalo na všechny ty skvělé osobnosti a iniciativy, na kterých byly a i dodnes jsou viditelné dávné křesťanské kořeny Vaší náboženské organizace. Připomínali bychom si velký díl charitativní služby od dob svaté Anežky či Zdislavy po dnešní hospicové hnutí a současnou péči o různé marginalizované sociální skupiny, na Mistra vyšebrodského oltáře a celou devotiv modernu, na české roráty a celé dědictví duchovní hudby zdejšího původu. Mysleli bychom na svědky víry v obtížných situacích 20. století. Bylo by pro mne a podobně smýšlející snazší připustit,

že máte co říct k současné situaci.“ Eugen Drewermann, neposlušné dítě německé teologie, napsal v závěru jedné své knihy: „Snad se nás již brzy, ke konci našeho života zeptají, co jsme udělali proti bídě své doby, a nebude toho mnoho, co jsme dokázali. Snad se nás zeptají, co jsme pochopili z jejich vůdčích idejí a které její omyly jsme

vyvrátili. A my budeme muset přiznat, že jsme zaostali celé generace za vývojem. Ale když se nás zeptají, proč jsme vlastně byli na světě, budeme, doufejme, moci odpovědět: Snažili jsme se vidět svět očima lásky.“ A co vy, pane kardinále? Co vy budete moci odpovědět?

Citace projevů Dominika Duky byly převzaty z jeho osobních stránek – www.dominikduka.cz

Redakčně kráceno

ÚTOK NA PENZIJNÍ SYSTÉM JAKO ÚTOK NA SPOLEČNOST

JIRÍ ŠTEG

V návaznosti na téma minulého čísla, které bylo věnováno neoliberálním reformám, přinášíme analýzu dopadů „reformy“ penzijního systému, připravované vládou Petra Nečase.

Moderní společnost je složitým konglomerátem komponentů a vazeb nejrůznějšího charakteru a její udržitelná existence je podmíněna rovnováhou mezi těmito komponenty. Pokud některý z komponentů začne výrazně ovlivňovat, resp. narušovat tuto rovnováhu, rostoucí napětí vede buď k omezení vlivu tohoto komponentu a k návratu systému do rovnovážného stavu, nebo k zhroucení systému. Systémová krize, kterou prožívá především euroatlantická oblast od roku 2008, ukazuje, že orientace na růst vyjádřený jediným kritériem – ziskem, resp. finanční efektivností, dokáže vystupňovat napětí mezi jejími komponenty natolik, že to ohrožuje jak široké vrstvy občanů a obyvatel, tak samotnou existenci společnosti. V samotných základech této krize lze nalézt plíživou změnu suveréna rozhodování. Různé formy demokratického uspořádání byly cca od roku 1970 erodovány až do současné podoby, kdy stát, jako jistý více či méně demokraticky konstituovaný suverén, byl z procesu rozhodování vytlačen a nahrazen suverény jinými, nedemokratickými, exogenními, které byly ustaveny a řídí se jinými než demokratickými pravidly, sledují jiné cíle než stát a jejichž typickým představitelem jsou tzv. finanční trhy, které si vytvořily nový mocenský nástroj – dluh. Tento nástroj je používán k další devastaci a destrukci státu a jeho rolí ve veřejném prostoru. Tuto tendenci lze pozorovat nejen na úrovni „národního“ státu, ale i na úrovni uskupení vyššího řádu, jak je zřejmé v EU.

V současné době jsme proto svědky téměř zuřivého útoku na „zbytkový“ stát a jednu z jeho nejcennějších hodnot – sociální soudržnost. Tato hodnota není hodnotou samoúčelnou. Kromě toho, že se v ní odráží humanistické výdobytky a tradice dosavadního dějinného vývoje, tvoří rovněž základní půdorys pro onu výše vzpomínanou vyváženou existenci. Narušování sociální sou-

držnosti je tedy útokem na samu podstatu společnosti. Tento proces se nevyhnul ani České republice. Pseudoliberalní, tedy neoliberalní přístupy prosazované vládou Petra Nečase erodují všechny funkce státu ve veřejném prostoru, tento prostor privatizují, náklady této privatizace a budoucího fungování společnosti přenášejí na jednotlivce. Vláda odmítá zapojit do řešení problémů všechny elementy společnosti, odmítá např. vyšší zdanění podnikatelského sektoru, odmítá zdanění finančních transakcí a subsidiaritu chápe a realizuje jako socializaci nákladů a privatizaci zisků. Vláda jde ještě

▲ Takzvaná penzijní reforma vyvolala silné protesty i ve Velké Británii. Na 400 tisíc státních zaměstnanců se 10. května zúčastnilo stávků.

dále a akceleruje erozi soudržného (demokratického) státu. Zákony otevírá a předepisuje nové oblasti podnikání, ve kterých již jediný není víceméně rovnoprávným účastníkem vztahu, jak je tomu např. ve výrobním procesu (jsem si vědom problematičnosti tohoto přirovnání, nicméně obecně platí), ale pouhým pasivním zdrojem zisků. Ve frontálním útoku na veřejné funkce státu je nejvýraznějším symbolem těchto postupů tzv. důchodová reforma.

V současné době funguje penzijní systém především na principu „pay as you go“ neboli na průběžném systému a tzv. třetí pilíř neboli penzijní připojištění se státním příspěvkem je systémem doplňkovým. Prostředky na výplatu penzí jsou vybírány v rámci tzv. sociálního pojistného přímo do státního rozpočtu

a jsou z tohoto rozpočtu také v daném roce vypláceny. Nejsou tedy víceméně ohroženy inflací, nepodléhají dlouhodobému riziku krachu nebo snížení hodnoty. Nejsou však ani odděleným podsystémem rozpočtu. Případná kladná salda, tedy přebytky příjmů, jsou, resp. byly rozpočtem spotřebovány a případná záporná salda jsou z rozpočtu sanovány. Systém vyžaduje z dlouhodobé podstaty penzijního systému pečlivé plánování parametrů, aby byl dlouhodobě udržitelný. Z hrubých mezd zaměstnanců, kteří jsou rozhodující složkou přispívající do systému, je odváděno 28 % hrubých mezd. Roční objem starobních penzí se pohybuje nad úrovní 300 miliard Kč a systém je již několikrát rok v deficitu. Tento deficit je způsoben řadou faktorů. Kromě hospodářského vývoje, mzdové úrovně a celkové náročnosti sociálního systému je to především nastavení úrovně podílu onoho sociálního pojištění. V České republice tvoří podíl penzí na HDP cca 8,5 % (ve státním systému, nikoli tedy s přihlédnutím k ostatním formám zajištění penzí), zatímco při použití srovnatelné metody je tento podíl v rámci EU lehce nad 12 %. Ve finančním vyjádření tento rozdíl tvoří cca 100 miliard Kč! V loňském roce bylo saldo penzijních plateb deficitní na úrovni cca 40 miliard Kč. Tento nepoměr ukazuje, že role a parametry penzijního systému jsou dlouhodobě (úmyslně?) podceňovány, čehož současná vláda využívá k prosazování jeho další destrukce a nastartování jeho privatizace. Nová úprava penzijního spoření umožní od 1. ledna 2013 vytváření nových penzijních fondů tzv. druhého pilíře. Do těchto fondů bude moci vstoupit každý občan. Pokud se rozhodne vstoupit do těchto fondů, 3 % jeho hrubé mzdy, tj. 10,7 % dosavadního pojištění, budou odváděny do těchto fondů. Při ročním výběru sociálního pojištění 330 miliard Kč tvoří těchto 10,7 % 35 miliard Kč, o které by se oslabil příjem průběžného systému; sníží se

tedy prostředky na výplatu penzí, což nutně vyvolá buď spirálu zvyšování daní, nebo snižování důchodů. Odchod do druhého pilíře je dobrovolný, kvalifikované průzkumy odhadují, že do něj odejde cca 1/3 dosavadních pojištěnců. To znamená, že reálný výpadek příjmů se bude pohybovat na úrovni 10 miliard Kč. Ti, kdo do systému vstoupí, z něj nebudou moci vystoupit a stanou se prakticky dlouhodobými dodavateli prostředků pro penzijní fondy v řádu desítek let.

Celá operace tzv. penzijní reformy tedy sleduje několik cílů, z nichž hlavní jsou tyto:

- 1) Vytvoření zákonem garantované (a vynutitelné) dlouhodobé příjmové báze penzijních fondů druhého pilíře, která těmto fondům zajistí pravidelný přísun prostředků pro podnikání na finančních trzích.
- 2) Další oslabení existujícího průběžného sys-

tému, které může být v blízké budoucnosti vhodnou záminkou pro jeho další demon-táž.

- 3) Okamžité oslabení příjmů státního rozpočtu, které může být pod hesly rozpočtové zodpovědnosti v blízké budoucnosti využito

a) k další restrukturalizaci daňového systému v neprospěch středně a nízkopříjmových vrstev zvýšením DPH,

b) k dalšímu omezování veřejných výdajů a oslabování role státu ve veřejném prostoru.

- 4) Vyvedení části koupěschopné poptávky mimo spotřebu, což bude mít negativní dopad na hospodářský vývoj (prostředky vyplácené v průběžném systému se „vrací“ pro-

střednictvím spotřeby důchodců do koupěschopné poptávky, prostředky odvedené do fondů – oněch 3 + 2 % – nikoli, neboť fondy operují na globálních trzích).

Takzvaná důchodová reforma se tedy stává jakousi „vlajkovou lodí“ privatizace veřejných funkcí státu a útoku na soudržnost společnosti. Rozsah článku umožňuje demaskovat pouze základní prvky tohoto útoku. Avšak i tato pouze velmi částečná a generální analýza ukazuje, že se jedná ne o jakousi detailní úpravu okrajové oblasti, ale o zásadní změnu přístupu k existujícím systémům veřejného prostoru. Takto koncipovanou tzv. důchodovou reformu je třeba zásadně odmítnout s využitím všech prostředků.

Autor je ekonom

FRANTIŠEK DOBŠÍK: ODBORY SE MUSÍ OTEVÍRAT

Předseda školských odborů ČMOS PŠ odpovídá na otázky časopisu Solidarita týkající se platformy Stop vládě, stávkové pohotovosti, situace ve školství a dalších protestů.

Českomoravský odborový svaz pracovníků školství je třetím největším svazem a zapojil se do platformy Stop vládě. Od 16. do 21. dubna proběhl Týden protestů, soubor protestních akcí po celé ČR, který vyvrcholil stodvacetitisícovou demonstrací na Václavském nám. v Praze. Jak celé dění hodnotíš?

Určitě pozitivně. Lidí, kteří se zapojili do příprav a provedení aktivit, bylo nevídaně mnoho. Toto sebeuvědomění považuji za velmi dobrý signál. Je pravda, že reakce vlády byla taková, jakou jsme očekávali: dělají, že je to z klidu nevyvede.

Myslíš si, že demonstrace vládu z klidu vyvedla?

Takové indicie jsou. Vláda bude muset učinit určitá opatření a měla by svá rozhodnutí přehodnotit. Pokud je nepřehodnotí, tím více přileje olej do ohně a nespokojenost s tímto stylem vládnutí se bude mezi občany jen prohlubovat.

Školské odbory se ovšem nezapojily jen do Týdne protestů, podpořily už akci během únorového Týdne neklidu, účastnily se desetitisícové studentské demonstrace

proti tzv. reformě terciárního vzdělávání. Co vás k tomu a jmenovitě k podpoře iniciativy Za svobodné vysoké školy (ZSVŠ) vedlo?

V programu našeho odborového svazu je oslovování mladých, hlavně pedagogů a studentů pedagogických fakult i ostatních. A dosud

▲ Předseda školských odborů ČMOS PŠ František Dobšík

jsme o tom jen mluvili, mluvili, mluvili. Ale teď jsme vnímali, že tito kolegové, kteří patří mezi vysokoškoláky, jsou nějakým způsobem ohroženi z pozic školního alias zápisného nebo dalšího, co se připravilo v rámci tzv. reformy,

a že jsou našimi potenciálními nejbližšími spojenci.

Zapojili jste se do přípravy zmíněného Týdne protestů, a to již po boku iniciativy ZSVŠ. Společně jste uspořádali debaty v Praze, Brně, Liberci o roli odborů ve společnosti. Společně jste vydali pokračování protestních novin Neklid. Co pro vás tato spolupráce znamená?

Je to posun. Odbory se nemohou uzavírat samy do sebe, ale měly by být otevřeným seskupením, které nejen konjunkturálně reaguje na aktuální dění ve společnosti, ale vnímá, že se musí otevírat a posilovat prvky občanské společnosti. Krizová doba toto přináší, vnímám to jako výzvu. Kdy, když ne teď, začít se všemi možnými seskupeními komunikovat o tom, jak to má v této zemi vypadat.

Máme nového ministra školství, „nestrašíka“, resp. politologa výrazně pravicové orientace. Zhruba třicítka akademiků adresovala novému ministrovi dopis, ve kterém jej vyzývají, aby převzal po Dobešovi štafetu beze změny. A hned úvodem dopisu se bagatelizuje otázka financování školství.

**PODPOŘTE
NÁS**

Účast v nejrůznějších kampaních, vydávání publikací, organizování debat, zkrátka veškerá naše činnost stojí na dobrovolnosti. Nevyhnete se ale nákladům na tisk, propagaci, cestovné atd. Pomozte nám získat prostředky, abychom mohli vydat více letáků proti rasismu, natisknout více transparentů na příští protivládní demonstraci nebo pozvat zajímavé řečníky na některou z dalších debat. Za všechny příspěvky moc děkujeme.

ČÍSLO ÚČTU: 2100245047/2010

Do roku 2014 by školství mělo přijít až o 17 miliard, co by to pro školství znamenalo?

Viceméně destrukci, protože pokud by došlo k propouštění, počty žáků ve třídách by se musely zvyšovat a kvalita vzdělávání vezme za své. To, co by měli znát studenti na vysoké škole, jim střední škola nebude schopna poskytnout. Druhý moment je, že naprosto

” Odbory se nemohou uzavírat samy do sebe, ale měly by být otevřeným seskupením, které nejen konjunkturálně reaguje na aktuální dění ve společnosti, ale vnímá, že se musí otevírat a posilovat prvky občanské společnosti.

nebude probíhat rozvoj vzdělávání; co se týče pomůcek, učebnic, všechno bude stagnovat. Možná se to neprojeví hned za vládnutí této vlády, ale určitě za tři čtyři roky. Jestliže jsme konstatovali na základě mezinárodních průzkumů, že čeští žáci se zhoršili, tak dojde k dalšímu úpadku. Školská politika bez peněz se nedá dělat. Vláda by si to měla uvědomit, přestat šetřit v tomto segmentu a naopak hledat zdroje pro financování vzdělávání. Neříkáme ovšem, že se to má vybírat z peněženek rodičů či studentů formou školného nebo zápisného. **Ve vládním prohlášení jsou velmi jasné zaneseny komponenty, které mají vést ke komercializaci vzdělávání. A nelze od nového ministra, který byl vybrán Nečase, očekávat především to, že se lépe a obratněji bude držet vládního imperativu škrtů?**

To se nedá vyloučit, nabízí se to. Pro mě komercializace rovná se privatizace. A tady sdílíme zkušenosti s odborovými svazy ze zahraničí, že tento komerční tlak je globálního charakteru. Skryté privatizování vzdělávání jako takového existuje, neboť je to jedna z mála veřejných sfér, která privatizací ještě neprošla. Určitě se tomu budeme bránit. Tato vláda, pokud tedy bude vládnout, má dva roky před sebou, přijde-li další vláda, měla by mít sílu na to, aby tyto kroky zvrátila. Pro nás jako pro zaměstnance školství není vzdělání byznys. Pracujeme ve veřejné sféře a rozhodně nechceme pracovat v nějaké komerční sféře.

Školské odbory vládě a ministrovům před nedávnem adresovaly dopis, který se týká především podfinancování školského sektoru. Můžeš přiblížit obsah dopisu a říci, zda se vám již dostalo uspokojivé odpovědi?

Jsou tam popsány škrtky a jejich dopady na zaměstnance. V letošním roce je to něco kolem 1000 korun pro pedagoga od června v závislosti na tom, jak úsporná opatření ředitel na konkrétní škole nastaví. Pro nepedagogického pracovníka je to řádově 500 až 600 korun. Je to velmi těžký zásah do rodinných rozpočtů. Šetření lidí pocítí nadměrně. Vyzvali jsme členy vlády, aby škrtky přehodnotili. Máme zde několik odpovědí s mantrou současné vlády, že nemůže zadlužovat budoucí generace... ale

když vláda není ochotna investovat do vzdělávání současné generace, tak výhled pro tuto generaci je tristi. Destrukce může nastat.

Vláda interpretuje „zodpovědnost“ po svém. Před několika měsíci jste vyhlásili stávkovou pohotovost a odůvodnili jste ji tak, že je třeba urychleně změnit školskou politiku a financování školství. Půjdete do stávky, pokud bude vláda pokračovat v politice vyhladovování škol?

Ano, jsme ve stávkové pohotovosti. Školní rok se však blíží ke svému konci, v červnu už všichni myslí na prázdniny. Budeme zvažovat, zda stávku organizovat v tomto období, a to v kontextu platformy Stop vládě. Jako odborový svaz určitě nebudeme stát stranou. Můj osobní názor ale je, že ideální doba pro větší akce nastane na podzim, kdy už budeme znát konkrétní návrh státního rozpočtu. Zatím o šk-

▲ Plná verze rozhovoru je ke zhlédnutí na www.solidarita.tv

tech víme z jednoho usnesení vlády. V prvním materiálu ministerstvo financí popisovalo škrtky jasně, ve druhém se tomu vyhnulo. Září, říjen je období, kdy se situace může ještě více vyhrotit, kdy si zaměstnanci školství uvědomí, že těmi 500 až 1000 korunami to nekončí, kdy se sociální neklid transformuje v nějakou konkrétní akci.

Jak bys jednou větou popsal atmosféru, která panuje na školách?

Směsice skepse, zklamání z očekávání, že někdo dostane přidáno a ve finále jsou to škrtky, což si kolegové určitě nenechají líbit.

Společně s ohlášením stávkové pohotovosti jste avizovali, že spouštíte kampaň, jíž chcete oslovit širokou veřejnost a informovat ji o problematice vzdělávání. Jak daleko v té kampani jste a dovedeš si představit, že byste v ní pokračovali se studentskou iniciativou?

Styčné body jsou financování a potažmo plán drastických škrtů. To, co postihne regionální školství a vysoké školství, bude pro oba segmenty velmi problematické. Z obecných principů nesouhlasíme se školným. Takže těch styčných bodů s iniciativou je více a je to propojeno. Konečně středoškolská studenti a jejich rodiny by měli být informováni o tom, co je jednou čeká na vysokých školách. Pokud bude chtít někdo studovat, bude si muset brát půjčky, ačkoli už teď není vzdělání zadarmo a studium na vysoké škole stojí peníze. A to

se prolíná se škrtky a s problematikou regionálního školství. Vůle vést kampaň společně může přinést výsledky, veřejnost bude vnímat, že to nejsou jen odbory, které křičí, křičí, křičí, ale že se tady společně snažíme o posun myšlení v přístupu vlády ke vzdělávání.

Co se týče zpoplatňování školství, je záhadou, kde vláda zahraničně bere inspiraci, protože nyní je např. ve Spojených státech otázka zadlužení studentů, kteří nejsou schopni splácet školné, na programu dne. – Cítíte vy jako odbory podporu ze strany veřejnosti a budete dále získávat občany např. pro to, aby živelně podporovali případnou stávku školských odborů?

Určitě, protože vždycky nás staví před bariéru, že si bereme žáky jako rukojmí. To je zploštělý pohled. Jestli se rozhodneme pro nejkrajnější řešení, jakým je stávka, potom by si společnost měla uvědomit, že je to vina vlády, nikoli lidí, kteří použili ten nejzastřížený prostředek. Budeme-li toto říkat my i studenti, potom je šance, že se tyto informace k velké části veřejnosti dostanou opravdu nezkresleně.

Vaše odbory patří k neaktivnějším vůbec, zatímco na vysokoškolské půdě angažovanější odborová organizace chybí. O Vysokoškolském odborovém svazu není slyšet ani v posledních měsících, kdy se o terciárním vzdělávání tolik jednalo. Proletarizace akademických pracovníků je fakt, nepředstavuje tedy dnešek příležitost pro aktivní odborovou organizaci i na vysokoškolské půdě?

Je to spřátelený odborový svaz, který by měl fungovat v rámci konfederace jako my. Pokud má někdo pracující na vysoké škole dva tři úvazky, potom vyvíjet ještě odborovou činnost nemusí kapacitně zvládat. Ale na druhou stranu je to výzva a nikdo to za ně neudělá. Je to běh už ne na dlouhou trať, protože ta trať se nám hodně, hodně zkrátila. Akademici by měli hledat cesty, jak se odborově zaktivizovat, protože škrtky se jich budou dotýkat. Lidé, kteří učí jako řádoví asistenti na vysokých školách,

” Pro nás jako pro zaměstnance školství není vzdělání byznys. Pracujeme ve veřejné sféře a rozhodně nechceme pracovat v nějaké komerční sféře.

by se měli ze svého platu slušně uživit. To by měl zajistit stát a ne školy samy, aby vytahovaly peníze od studentů. Snad také v rámci odborového svazu na vysokých školách by se do budoucna v té věci dalo leccos prosadit. Musíme se vzájemně podporovat a sjednocovat, slova jako solidarita dle mého názoru nejsou fráze. Pracovníci celého školství by si škrtky rozhodně neměli nechat líbit. Nenechme si to líbit!

Rozhovor připravil a otázky kladl
Lukáš Matoška.

NAVRHOVANÉ ZMĚNY VE FUNGOVÁNÍ A FINANCOVÁNÍ ČESKÝCH VYSOKÝCH ŠKOL ODPORUJÍ USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

DOMINIK FORMAN

Dne 20. dubna 2012 schválil Evropský parlament (EP) usnesení k modernizaci evropských systémů vysokoškolského vzdělávání. Uvědomuje si, jak na vysokoškolském systému závisí budoucnost evropského společenství a explicitně říká, že kvalitní systém terciárního vzdělávání pomůže do budoucna překonat hospodářskou krizi, ve které se nyní nacházíme.

Pokud si srovnáme tento dokument s návrhy na změny v českém vysokoškolském systému (věcné záměry zákonů reformy vysokých škol, návrh Racionalizace financování Národní ekonomické rady vlády), nalezneme přímé rozpory.

Velice důležitý bod, který je obsažen v usnesení EP, říká, že EP „[...] opětovně trvá na tom, aby členské státy dosáhly stanoveného cíle investic do terciárního vzdělávání ve výši 2 % HDP“. Vzhledem k tomu, že financování českých vysokých škol je nyní zhruba na 0,55 % HDP (21 miliard Kč),¹ jedná se o výrazné podfinancování nejen vzhledem k usnesení EP, ale i vzhledem k současným standardům většiny členských zemí. Vláda ČR navíc počítá s tím, že se toto číslo bude dále výrazně snižovat (v roce 2014 dokonce na 17 miliard). Toto snížení by pak mělo být „kompenzováno“ zavedením školného nebo zápisného. Vzhledem k tomu, že takové opatření by fakticky nepřineslo žádné reálné finanční navýšení příjmů vysokých škol (jen by se doplnil vzniklý deficit), není tedy pravdou, že by tento mechanismus zvýšil kvalitu vysokých škol, jelikož by měly k dispozici více finančních prostředků. (Tak, jak to obhájci školného vždy tvrdili.) Když pomineme důležitý fakt, že by zavedení tržního principu (tedy principu obchodu, tržní směny – kupování si prostředků k dosažení vzdělání) deformovalo princip podstaty vzdělávání (deformovalo by vztah pedagog – student), je mechanismus školného či zápisného vznikající bariérou, která znevýhodňuje ty zájemce o studium, kteří nemají dostatečné finanční prostředky. Dokument přijatý EP však říká, že je třeba „[...] doplňovat veřejné finance, aniž by zvyšovaly tlak na domácnosti, a zpřístupnit vysokoškolské vzdělávání všem zájemcům“ a zároveň „vyjadřuje politování nad výrazným snížením rozpočtu na vzdělávání v některých členských státech a trvalým zvyšováním školného, neboť to vede k podstatnému nárůstu počtu studentů, kteří jsou tímto opatřením znevýhodněni“. Vláda České republiky se však chystá udělat pravý opak. Tedy snižovat veřejné finance vysokých škol a zvyšovat tlak na domácnosti v podobě školného či zápis-

ného, a tím znevýhodňovat podstatnou část studentů.

Evropský parlament dále v usnesení „znovu potvrzuje význam demokratické správy jakožto základního způsobu, jak zajistit akademickou svobodu a podporovat aktivní účast všech subjektů na fungování institucí vysokoškolského vzdělávání,“ a navíc „zdůrazňuje také, že ve všech projektech spolupráce je třeba dodržovat a zachovávat zásady demokracie a samosprávy institucí vysokoškolského vzdělávání a jejich zaměstnanců a studentů“. Toto usnesení je v přímém rozporu s bodem v návrhu věcných záměrů zákonů o vysokých školách, tedy s omezením samosprávy vysokoškolských institucí správní radou, do které by členové akademické obce volili pouze třetinu zástupců (třetinu rektor a třetinu ministr školství). Nutno podotknout, že i přes masivní protesty akademické obce nebyly dosud věcné záměry zákonů o vysokých školách staženy.

Usnesení dále obsahuje prohlášení, že by instituce vysokoškolského vzdělávání měly svým studentům poskytovat takové dovednosti a poznatky, které budou v nejbližší době požadovány na trhu práce. „Je tedy důležité zajistit, aby vyučované dovednosti opravdu odpovídaly realitě na trhu práce a aby absolventům umožnily získat pracovní místo v oboru, v němž se vzdělávali a získali titul.“ To ovšem rozhodně neznamená, že by se obory a oblasti bádání měly redukovat pouze na požadavky trhu práce, neboť rovněž zdůrazňuje, „že je nutné pokračovat v tradičním vzdělávání v akademickém duchu a nedovolit, aby byl systém vzdělávání zcela podřízen trhu práce, neboť je nutné formovat etické a morální hodnoty studentů a současně podporovat akademický vývoj“. Zároveň EP podtrhává nutnost odměňování vysoké kvality výzkumu v jeho širším slova smyslu, kvalitu výuky a vědecké úspěchy, aniž by to vedlo k diskriminaci těch oborů, které nesplňují kritéria hodnocení postavená pouze na základě požadavků tržního hospodářství. Evropská poslanci nesouhlasí s tím, aby existovaly „klasifikace institucí vysokoškolského vzdělávání na základě nesourodých ukazatelů výkon-

nosti, které nezohledňují rozmanitost typů vzdělávání a vzdělávacích programů a jazykovou rozmanitost evropských univerzit“.

Evropský parlament mimo jiné zdůrazňuje fakt, že vysokoškolské vzdělávání je statkem veřejným (nikoliv soukromým, jak se nám někteří reprezentanti našeho státu snaží namluvit), který „podporuje kulturu, rozmanitost, demokratické hodnoty a osobní rozvoj a připravuje studenty k tomu, aby se stali aktivními občany, kteří budou podporovat evropskou soudržnost“.

Od zastánců současné podoby reformy slycháme, že je potřeba snižovat počet vysokoškolských institucí, potažmo vysokoškolských studentů. V celoevropském měřítku je však problém zřejmě opačný. Podle EP bude do roku 2020 35 % všech pracovních míst vyžadovat kvalifikaci vysokoškolské úrovně, zatímco nyní má vysokoškolskou kvalifikaci pouze 26 % pracovní síly. Zřejmě se v naší zemi opět potýkáme s nedostatkem dlouhodobější koncepce, kterého jsme ovšem svědky, nejen co se vysokých škol týče.

I přes hlubokou hospodářskou krizi si evropští poslanci uvědomují důležitost dostatečného financování vysokoškolských institucí, demokratických principů a rovného přístupu ke vzdělání. Jsou přesvědčeni, že právě v širším slova smyslu kvalitní vysokoškolský systém umožní hospodářskou krizi do budoucna překonat. Krátkozraká vládní tendence, která hodlá zavést principy přesně opačné, žene systém terciárního vzdělávání v naší zemi do katastrofy. A to bude mít vážné důsledky pro celou naši společnost.

1. Dokument MŠMT: Vysoké školy v ČR a jejich veřejné finanční zdroje (s důrazem na kapitulu 333) a srovnání s regionálním školstvím 2004–2012.

Citováno z dokumentu ze zasedání EP 12. 3. 2012: Zpráva o modernizaci evropských systémů vysokoškolského vzdělávání.

Neoliberální reformě vysokého školství věnoval článek Stanislav Štech v dubnové Solidaritě (k dispozici na www.socsol.cz).

IDEOLOGICKÉ AKROBACIE MARINE LE PENOVÉ

ERIC DUPIN

PÁR POZNÁMEK PŘEKLADATELE NA ÚVOD

Následující článek vyšel v dubnovém čísle globálního levicového měsíčníku *Le Monde Diplomatique*, a byl tudíž napsán ještě před výsledky prvního kola francouzských prezidentských voleb, ve kterých, jak známo, kandidátka Le Penová dosáhla výrazného volebního úspěchu. Autor článku poukazuje na výrazné změny ve volební rétorice a strategii Marine Le Penové. Tato strategie dosáhla alespoň částečných úspěchů hlavně ve volebních obvodech, které byly čerstvě postiženy průmyslovou restrukturalizací (např. uzavření hutí Arcelor Mittal ve městě Florange). Avšak tato strategie má daleko více ambiciózní cíle: Le Penová sází na implozi Sarkozyho strany po prohře kandidáta-prezidenta v druhém kole prezidentských voleb a skrze v článku popsané strategie se chce stát dominantním hráčem na francouzské pravici a dosáhnout politické a ideologické hegemonie v podstatné části francouzské společnosti. Je tudíž naprosto legitimní považovat zde popsanou strategii nikoli za pouhou volební taktiku či rétorické extempore, ale za dlouhodobou strategii krajně pravicové strany Front National s jasným cílem: stát se během příštích pěti let druhou politickou silou v zemi.

Smrtelné útoky v Toulouse a Montauban, ke kterým se přihlásil jeden mladík považující sám sebe za člena al-Kajdy, přiměly Front National k návratu ke svým tradičním politickým tématům neboli k domnělým problémům způsobených imigrací a islámem. Nicméně kandidátka Front National na francouzského prezidenta Marine Le Penová do té doby vedla kampaň se sociálními tématy, která jsou pro tuto stranu docela nezvyklá. „Neviditelná ruka trhu je pro liberální teologii něco jako Duch svatý. Je to právě ona, která z velkého počtu individuálních a egoistických zájmů jedinců vytváří všeobecné blaho, jež je v souladu s Vědou a ještě lépe s Přirozeným řádem.“ Tato věta, neuctívá jak ke svaté Trojici, tak k tradiční pravici je východiskem poslední knihy Marine Le Penové.¹ Kniha, vydaná během poslední volební kampaně, je pozoruhodná použitými výrazy a slovními obraty. Brojí proti „ultraliberalismu“, který „není nic jiného než ideologie globální vládnoucí třídy“, této „nové aristokracie“, jíž je nutné se co nejdříve zbavit. Parlamentní pravice a levice pak „sdílí tu samou globální ideologii, která se zrodila z ultraliberálního kapitalismu, sloužícího zájmům celosvětové oligarchie“. Kandidátka Le Penová se tak snaží mobilizovat ve svůj prospěch sociální skupiny, které

jsou dosti cizí francouzské krajní pravici. Philippe Askenazy, jeden z autorů manifestu levicových ekonomů *Manifeste d'économistes atterrés*, je v knize citován dvakrát.² Citovány jsou také dvě knihy Serge Halimiho, šéfredaktora levicového měsíčníku *Le Monde Diplomatique*. Poprvé je autorka používá v argumentaci proti kolonizaci ze strany volného trhu, v druhém případě jí slouží pro odhalení domnělé „novinářské aristokracie“.

„Globalizace je spojenectvím konzumerismu a materialismu. Cílem tohoto spojenectví je vyhnat Člověka z Dějin a vrhnout ho tak do toho, co Gilles Lipovetsky nazývá „epochou prázdna“,“ píše předsedkyně Front National. Ve své argumentaci proti globalizaci pak využívá kohokoli, kdo jí právě přijde vhod. V knize lze nalézt odkazy na Emmu Todd, Franklina Roosevelta, George Orwella, Bertolda Brechta, ale také na Karla

▲ Marine Le Penová

Marxe či na Maurice Allaise. Nejvíce jí však přirostl k srdci filozof Claude Michéa, se kterým vedla několik „rozhoovorů, vášnivých debat, ve kterých [...] byla ve sporu s některými [svými] drahými přáteli ohledně zásadních témat, jako je laické pojetí společnosti a státu, hodnocení republikánského zřízení, volná tržní směna či vystoupení z eurozóny“. Autorka se několikrát ve své argumentaci opírá právě o tohoto filozofa, a dokonce se mu „omlouvá za to, že ho dostala do celostátní známosti“. Právě četba jeho knihy *L'Impasse* Adam Smith³ jí umožnila pochopit důvody, proč levice zradila své ideály tím, že „upustila od bojů na ochranu zájmů lidových vrstev a zaměřila se na ochranu deklasovaných a ilegálních imigrantů“.

Le Penová dokonce využívá tohoto momentu pro vzdání holdu politickému táboru svých protivníků: „Od svého zrodu Levice neustále vedla zásadní boje za osvobození. Na začátku její politické historie stojí boj Rozumu proti dogmatům náboženství: filozofové a autoři Encyklopedie zaútočili na církev, protože si mysleli, že utlačuje lidské

vědomí“. Časopisy francouzské krajní pravice a ortodoxního katolictví, jako Rivarol, Minute a Présent, tyto věty určitě ocenily. Již před tím však neměly kandidátku FN příliš v lásce.

Le Penová využívá sociálních témat i v argumentaci proti přílivu přistěhovalců, která je srdcem její kritiky „globalizace“. Vyhraňuje tak ze zapomnění jednu citaci Pierrea Mendése France4 z 19. ledna 1957, ve které bývalý francouzský premiér tvrdí, že jeho země si musí ponechat právo „na omezení imigrace do Francie především v případě, kdy si to bude vyžadovat kvůli ekonomické konjunktuře ochrana pracovních míst Francouzů a obrana jejich životní úrovně, která by mohl být snížena přílivem přistěhovalců do země“.

Kandidátka FN se také vrací k argumentaci obsažené v dopise ze 6. ledna 1981, který byl poslán generálním tajemníkem francouzské komunistické strany Georgesem Marchaísem rektorovi pařížské Velké mešity. Marchaise v něm vysvětloval, že „je nutné zastavit příliv přistěhovalců kvůli hrozbě zvýšení počtu nezaměstnaných“, a poukázal na nebezpečí, že se v zemi vytvoří „napětí“ a sociálně vyloučené lokality. Ale jak ukázal Alexis Corbière,⁵ jeden z vedoucích členů Parti de Gauche, Le Penová opomněla ocitovat hned následující větu, ve které Marchais ubezpečuje, že „to, co vede naše politické kroky, jsou společné zájmy a solidarita se zahraničními pracujícími ve Francii. To vše je opakem nenávisti“.

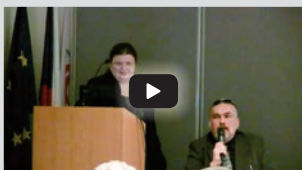
Politickým svorníkem FN zůstává boj proti „globalizaci“, který je však artikulován skrze kritiku volného obchodu a imigrace do Francie. Le Penová vyzývá k politice „reindustrializace a návratu výrobních aktivit do Francie“, což podle ní vede „k jediné opravdové ekologii“, čímž obhájí své návrhy na zavedení protekcionistických opatření a na vystoupení z eura. Tato strategie, která spočívá v převzetí některých sociálních témat při tvorbě vlastního politického projektu, je v její knize příliš systematická na to, aby byla jen souhrou náhod. „Neostýchám se to říct: dnes již neexistuje žádný zásadní rozdíl mezi pravicí a levicí“, píše kandidátka. V případě kriminality a přistěhovalectví sice její politické názory zůstávají pevně zakotveny v ideologii krajní pravice, i přesto však lze najít několik rozdílů mezi programem Le Penové a jejího otce, který kandidoval na prezidenta před pěti lety.

V případě přistěhovalectví zůstávají její názory radikální. Navrhuje „snížit legální imigraci do Francie ze současné úrovně

Solidarita .tv**You Tube**

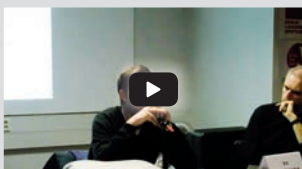
Debata „Masaryk a marxismus“

Tomáš Hermann (Ústav pro soudobé dějiny AV), Miroslav Pauza (Filosofický ústav AV) a Vít Strobach (Masarykův ústav AV) mluvili 27. března 2012 v galerii Lapidárium o vzájemném vztahu prvního československého prezidenta T.G. Masaryka a marxismu.

Přednáška „Konečně dobrá zpráva – veřejnoprávní media v ČR“

Panelová diskuze, která proběhla 13. března 2012 ve Steinerově sále Lidového domu na téma veřejnoprávních médií. Existuje ještě veřejný prostor, veřejná diskuze? Jakou roli mají v dnešní společnosti hrát veřejnoprávní média? Na tyto a další otázky odpovídali Jan Jiráček, Karel Křivan, Irena Ryšáková a Petr Žantovský. Moderoval Štěpán Kotrba.

Přednáška „Nebe na zemi nebo bordel?“

Přednáška kurátora a teoretika umění Víta Havráňky (Transitdisplay) je další přednáškou z cyklu Pražské školy alternativ. Uskutečnila se 12. března 2012 a jejím tématem byla zejména symbolika národní identity v českém umění po roce 1989, neboli umělecké vztahování k symbolům a vizím českého národního programu a jeho negace po „sametové revoluci“. Uvádí a moderuje Milan Kreuzzigger (Centrum globálních studií).

Seminář „Kultura protestu“

Co mají společného arabské revoluce, hnutí Occupy či studentské bouře v Británii? Jakou roli v nich sehrály sociální sítě typu Twitter nebo Facebook? Na tyto otázky se pokoušeli najít odpověď Jan Májíček (Socialistická Solidarita) a Ondřej Lánský (ProAlt) na semináři v rámci Pražské školy alternativ 5. března 2012. Moderoval Tomáš Tožička.

Přednáška „Univerzita na prodej. Zn. levně!“

Přednáška prorektora Univerzity Karlovy prof. Stanislava Štecha, který hovořil o tom, jak vypadá neoliberální způsob vlády ve vzdělávání, co je to governmentalita, jak se projevuje New Public Management ve vzdělávání a dalších problémech souvisejících s vysokým školstvím. Přednáška s následnou debatou se uskutečnila 10. dubna 2012 v Praze v Klubu techniků na Novotného lávce.

Diskuze „Rosa Luxemburgová – Ubitý sen osvobodě“

Diskuze věnovaná výjimečné postavě levicového myšlení, německé revolucionářce Rose Luxemburgové, na které své příspěvky přednesli Jan Májíček (Socialistická Solidarita) a Michael Hauser (Filosofický ústav Akademie věd ČR). Diskuze proběhla 7. února 2012 v kulturním centru Divus v rámci Pražské školy alternativ.

Seminář „Co dlužíme cizincům? Migrace, ženy a alternativy“

Seminář feministického cyklu Pražské školy alternativ, uskutečněný 20. února 2012, kde se svými příspěvky vystoupil právník a aktivista Pavel Čížinský, socioložka Hana Víznerová a Petra Ezzeddine z Fakulty humanitních studií UK. Setkání moderovala Zuzana Uhde (Social Watch).

Seminář „Franz Fanon a postkolonialismus“

Seminář pořádaný Socialistickým kruhem byl věnován významnému teoretikovi postkolonialismu a autorovi slavné knihy „Černá kůže, bílé masky“. Na semináři, který se uskutečnil 19. ledna 2012, hovořil sociolog Ondřej Lánský a politolog Ondřej Slačálek. Moderoval Jan Májíček.

dvou set tisíc autorizovaných vstupů za rok na deset tisíc autorizovaných vstupů na rok". Dále navrhuje zrušit automatické právo na francouzské občanství pro děti přistěhovalců, které se narodily na francouzském území. Ve svém programu také nahradila „zvýhodnění z důvodu francouzské národnosti“, tak drahé jejímu otci, návrhem na zavedení „národnostní priority“. V roce 2007 Le Pen – otec navrhoval, aby „různé typy sociálních dávek a rodinných příspěvků byly určeny jen Francouzům“. V současnosti jeho dcera navrhuje, aby podniky daly přednost „osobám francouzské národnosti v případě, že mají srovnatelné kompetence jako nefrancouzští uchazeči o práci.“ a to samé by mělo platit i v přístupu k sociálnímu bydlení. Příspěvky rodinám by pak měly být určeny jen „těm rodinám, kde je alespoň jeden rodič francouzské či evropské národnosti“.

PODMANIT SI UČITELE

Nejpatrnější rozdíly mezi otcem a dcerou jsou však v ekonomické oblasti. O starém Le Penovi bylo známo, že je obdivovatelem amerického prezidenta Ronalda Reagana. Bývalý předseda FN tak horlil na obranu svobody podnikání a proti „státu a jeho daňovému útlaku“. V roce 2012 ale jeho dcera vychvaluje „silný Stát, který by měl být schopen svázat ruce finančnímu sektoru a spekulaci“, a neobává se uvažovat o „časovém a dočasném znárodnění obchodních bank, které se ocitnou v potížích“. Její otec navrhoval snížit nejvyšší daňovou sazbu na 20 %, jeho dcera ji navrhuje zvýšit na 46 %. A jestliže Le Pen chtěl „návrat věku odchodu do důchodu na 65 let“, jeho dcera navrhuje „postupně snížit hranici odchodu do důchodu na 60 let“ a také „co nejrychlejší návrat k pravidlu, dle kterého by 40 let důchodových odvodů zaručovalo vyplacení penze bez redukčních hranic“.

Funkcionáři FN obhajují tyto programové posuny změnami v okolním světě. A tak v návrzích Marine Le Penové prosakuje určitá nostalgie pro třicetileté poválečné léty (1945–1975): „Francie se vyznačuje svojí smíšenou ekonomikou, svým silným Státem omezujícím iniciativu mocných ekonomických hráčů, svým ochranným zákonodárstvím a minimální mzdou, ale také „nákladnými“ veřejnými službami, „prodělečným“ školstvím a veřejnou správou, svým všeobecným zdravotním pojištěním a nelze zapomenout na naše velké monopoly v distribuci plynu a elektrického proudu, v provozování hromadné dopravy a poštovních služeb. Tím vše je Francie velice vzdálená snům zastánců ultraliberalismu,“ píše kandidátka FN. A dále dodává, že chce obnovit „strategické plánování hospodářství“ a odkazuje na „ardente obligation“ generála de Gaulle.6

To vše se však dostává do kolize s přesvědčením francouzské krajní pravice, jejíž pestré názory dokázal v 70. letech sjednotit Le Pen – otec. A tak Yvan Blot,7 bývalý důležitý funkcionář FN a zakladatel think-tanku Club de l'Horloge,8 neskrývá své pobouření nad názory kandidátky FN: „Marine Le Penová je poslední marxistkou na Západě. Její voliči, kteří mají obavy z přílivu přistěhovalců a kriminality, by se divili, kdyby viděli, jaký je rozdíl mezi jejich obavami a názory Rudé Marine“.

Jako váhu lze však přikládat těmto deklaracím? Strategický manažer kampaně Le Penové a bývalý člen seskupení Mouvement républicain et citoyen ujišťuje, že Marine napsala knihu svojí rukou, „od první do poslední stránky“. Současně ale přiznává, že ta samá kniha je výsledkem „dvouleté kolektivní práce“.

Neodkrývají tyto deklarace určitou snahu o diverzifikaci zdrojů volební podpory? FN má monopolní postavení na francouzské krajní pravici. Může tudíž spoléhat na podporu svého tradičního elektorátu, a vyvíjet tak snahu o oslovení nových skupin voličů. Například učitelů.

Během konference o školství, kterou zorganizoval 29. září 2011 think-tank Idées Nation, blízky FN, se Marine Le Penová obrátila k této sociální skupině následujícími slovy: „V minulosti mezi námi došlo k nedorozumění. V minulosti jsme mohli navodit pocit, že vás považujeme za nepřátele. V minulosti jsme se totiž dopustili hrubé chyby a podezírali jsme vás z toho, že jste komplici či jste alespoň pasivní vůči destrukci veřejného školství. V drtivé většině případů se jednalo o chybu, avšak tato doba je již definitivně za námi.“

Podobným způsobem používá i kritiku nespravedlnosti tohoto ekonomického systému, který se vyznačuje hlubokými nerovnostmi. Tato kritika v kontextu hospodářské krize může tvořit účinnou strategii pro oslovení voličů z lidových vrstev.

JEN ŽÁDNÉ PŘEROZDĚLOVÁNÍ!

Jste v pokušení toto vše označit za podvod. Mnoho ze zdánlivě sociálních požadavků programu Le Penové totiž neodolají podrobnému přezkoumání. Le Penová slibuje silný stát a požaduje celkovou revizi koncepce politiky veřejného sektoru (RGPP), kvůli které dochází k silnému omezování pracovních míst ve státním sektoru. Současně ale požaduje, aby místní samosprávy představily „závažné plány na redukci či stabilizaci počtu veřejných funkcionářů a úředníků“. Další příkladem, vzatým z jejího volebního programu, je slib zvýšení platů, které jsou pod hranicí 1,4 násobku minimální mzdy, o 200 eur. Toto navýšení má být financováno „společenským příspěvkem z dovozu“.

Fakticky se však jedná o snížení sociálních odvodů ze závislé práce, a tudíž se vůbec nedotýká přerozdělení bohatství ve společnosti: toto téma je totiž straně Le Penové naprosto cizí.

Na druhé straně má kandidátka FN určité potíže sloučit oba hlavní proudy své propagandy, která je určena dvěma odlišným skupinám voličů. V tomto kontextu je symptomatická otázka potratů, kde kandidátka musí uspokojit jak své tradiční voliče, kteří se vyznačují velice negativním postojem k umělému přerušení těhotenství, tak své nové potenciální voliče, kteří považují toto právo žen za samozřejmé. Ve svém programu tak Le Penová používá dvojnásobnou formulaci „práva žen na ne-potrat“ a následně upřesňuje, že pokrytí nákladů na potraty ze všeobecného zdravotního pojištění není prioritní a bude možné ho zrušit v případě, že se systém zdravotního pojištění dostane do deficitu.

V průzkumech veřejného mínění dosáhla ofenzíva Nicolase Sarkozyho proti tradičně krajně pravicovým tématům alespoň částečných úspěchů. To donutilo kandidátku FN, aby se vrátila k velice agresivnímu diskurzu vůči přistěhovalcům a islámu. Současně se však Le Penová snažila i nadále rozvíjet ekonomická a sociální témata, kterými chce rozšířit svůj volební vliv mezi lidovými a středními vrstvami. Tento konkurenční boj mezi Sarkozyho UMP a FN Le Penové však do jisté míry omezuje novátorské pokusy současných funkcionářů FN. V současnosti však tito funkcionáři nejsou ochotni vzít na sebe riziko, které vyplývá z přetrhání historických kořenů mezi hlavní francouzskou krajně pravicovou stranou a jejím tradičním elektorátem.

Do květnového čísla připravujeme analýzu francouzských prezidentských voleb.

Z francouzštiny přeložil Jakub Horňáček.

Poznámky:

1. Marine Le Pen. 2012. Pour que vive la France. Paris: Jacques Grancher.
2. Philippe Askenazy, Thomas Coutrot, André Orléan et Henri Sterdyniak. 2010. Manifeste d'économistes atterrés. Crise et dettes en Europe: 10 fausses évidences, 22 mesures en débat pour sortir de l'impasse. Paris: Les Liens qui Libèrent.
3. Claude Michéa. 2006. Impasse Adam Smith. Brèves remarques sur l'impossibilité de dépasser le capitalisme sur sa gauche. Paris: Flammarion.
4. Pierre Mendès France (1907–1982), bývalý představitel francouzského odboje proti fašismu a nacismu, ministerský předseda za IV. republiky a levicový socialista. Zastával antikoloniální názory a postavil se zásadně proti francouzské intervenci do Indočíny. Byl také jedním z hlavních

odpůrců změn ústavy, navržených gen. de Gaullem v roce 1958, jejichž schválení vedlo k vytvoření současné V. republiky. Pozn. překladatele.

5. Alexis Corbière. „Marine Le Pen, un livre absurde et dangereux pour la France“, vydáno 3. února 2012 na www.placeauple2012.fr.

6. Souslovím „ardente obligation“ (horoucí povinnost) označoval Charles de Gaulle pětileté plány, které stanovovaly v letech

1945 až 1993 hlavní cíle a strategie francouzského hospodářství. Do roku 1993 byly plány formulovány Generální plánovací komisí (Commissariat général du plan) a schvalovány vládou. Byť aplikovány v prostředí tržního hospodářství, pětileté plány měly zásadní význam pro směřování francouzského hospodářství. Pozn. překladatele.

7. Yvan Blot. „Un livre néomarxiste? Quand Marine Le Pen devient Marine La Rouge“, vydáno 4. března 2012 na www.atlantico.fr.

8. Club de l'Horloge je neoliberální a konzervativní think-tank blízký Front Nationale, ale také mnohým frakcím parlamentní pravicí vedené Nicolasem Sarkozym. Jedním z jeho hlavních cílů je vytvořit podmínky pro překonání conventio ad excludendum, které panuje vůči FN ze strany dalších politických sil, a k vytvoření volební a vládní koalice mezi krajní pravicí a středopravicovými stranami. Pozn. překladatele.

REVOLUCE 1848 A „ARABSKÉ JARO“

MARK L. THOMAS

V roce 1848 zachvátila Evropu vlna lidových revolucí. Jejich reflexe nám může pomoci lépe pochopit současné revoluce na Blízkém východě. Tematicky jsme se arabským revolucím věnovali v lednovém čísle letošního roku (k dispozici na stránkách www.socsol.cz).

Široká škála arabských revolucí vedla mnoho komentátorů, snažících se uchopit jejich smysl a směřování, k hledání historických paralel. Řada z nich začala tyto revoluce přirovnávat k těm, které zasáhly Evropu v roce 1848. Není těžké pochopit proč.

Podobně jako v roce 2011 na Blízkém východě, i začátkem roku 1848 se revoluce triumfálně šířily z jednoho hlavního města do druhého. Revolty na Sicílii byla podnětem pro povstání v Paříži. Během tří dnů povstání z města uprchl král a byla vyhlášena republika. Plamen revolty pak přeskočil do Berlína, Vídně, Budapešti, Milána a dalších měst. Dokonce i papež byl tehdy donucen utéci, a to poté, co revolucionáři přemohli jeho Švýcarskou gardu a vyhlásili Řím republikou. Během prvních čtyř měsíců roku 1848 proběhlo v Evropě téměř 50 povstání.

Druhou možnou paralelou s rokem 2011 je to, že podobně jako v roce 1848 tyto revoluce začaly jako povstání proti autoritářským režimům a požadují politické svobody, volené parlamenty a tak dále.

Ale je tu i třetí důvod, proč se evropské „jaro národů“ tak nabízí ke srovnání s „arabským jarem“ – obě vlny revolucí se objevily před vznikem masových socialistických organizací zakořeněných ve třídě pracujících.

Socialistické ideje měly kdysi na Blízkém východě masovou podporu. Kupříkladu komunistické strany v Iráku, Sýrii a Egyptě byly důležitými společenskými silami ve 40. a 50. letech 20. století. Nicméně pod vlivem stalinismu opakovaně sklouzávaly ke spojenectví s „pokrokovými“ proudy kapitalistické třídy, což znovu vedlo k nezdaru realizace původní myšlenky. Socialistické ideje postupně ztráceli svou podporu, což otevřelo prostor pro politický islám.

Řada komentátorů je toho přesvědčení, že bez masové podpory marxistických idejí je

jedinou skutečnou otázkou „arabského jara“, zda zvítězí demokracie, nebo se vrátí autoritarismus v novém hávu (což bylo v podstatě výsledkem roku 1848).

Nicméně toto je nepochopení povahy revolucí z roku 1848. Jak v analýze francouzské revoluce 1848 upozornil již Marx, nároky dělnické třídy (či lépe řečeno třídy pracujících), ačkoli byly zpočátku překryty demokratickými hesly, se postupně formovaly a záhy vystoupily na povrch.

Politické revoluce v hlavních městech se

▲ Jedna z debat na téma arabské jaro s přímými účastníky v rámci londýnského festivalu Marxism.

staly signálem pro vykořisťované k zahájení své bitvy za materiální změny v jejich životech. A tak se rolníci vzbouřili proti vlastníkům půdy a obsazovali jejich soukromé pozemky. Vypukly stávkové, zejména mezi tiskaři a stavebními dělníky.

Evropu zachvátila žízeň po politických idejích. Začaly být vytvářeny politické spolky, lidé začali debatovat a organizovat se. Na jaře 1848 bylo jen v Paříži již na 200 spolků sdružujících dohromady 70 tisíc členů. Německá organizace „Ústřední sdružení pro zachování výdobytků března 1848“ měla okolo půl milionu členů. Revoluční tisk získal obrovské čtenářstvo.

To, jak se pracující začali organizovat zdola, vyděsilo část kapitalistické třídy, která se aktivně účastnila první fáze revolucí či s ní

alespoň sympatizovala. Tito lidé byli schopni rychle zaujmout své pozice v nových revolučních vládách.

Obávali se, že by je revoltující masy mohly připravit o veškeré jejich majetky a spolu s nimi svrhnout i staré pořádky. V Paříži v červnu 1848 došlo k novému povstání dělníků proti buržoazní vládě. To však bylo utopeno v krvi: 1500 povstalců bylo na místě zabito a na 3000 dalších byly následně popraveny. Tisíce dalších byly uvězněny a deportovány do trestaneckých kolonií. Marx toto povstání nazval „první velkou bitvou mezi dvěma třídami, které rozdělují moderní společnost“.

Reakce v Paříži se stala signálem ke kontrarevoluci jinde. Docházelo k dalším povstáním, avšak do konce roku 1849 byla revoluce zdola prakticky poražena. Marx a Engels na základě těchto zkušeností učinili závěr, že pouze dělnická třída má zájem táhnout revoluci dále. „Naším cílem je učinit revoluci permanentní“, zdůraznili.

Nicméně dělnická třída byla pořád příliš málo vyvinutá na to, aby hrála vůdčí roli v Evropě poloviny 19. století. Industrializace byla stále ve svých raných fázích. Dokonce i v Paříži ještě převládaly malé řemeslnické dílny nad průmyslovou velkovýrobou.

Zde vidíme klíčový rozdíl mezi rokem 1848 a arabským jarem. V samotném Egyptě dnes dělnická třída čítá miliony lidí. Největší továrnou v regionu je textilka ve městě Mahalla, zaměstnávající na 30 tisíc pracovníků. Industrializace a urbanizace – klíčové předpoklady vzniku organizované dělnické třídy – se v posledních třiceti letech nevyhnuly ani státům Perského zálivu, do loňského roku zdánlivě imunní jakýmkoli revolucím. Procento lidí žijících ve městech je zde vyšší například než ve Spojených státech amerických.

Otázka vlastnictví výrobních prostředků je

pro „arabské jaro“ mnohem zásadnější, než byla pro „jaro národů“ roku 1848. Více než 160 let globální akumulace kapitálu přeměnilo potenciál k učinění revoluce permanentní. Pracující třída na Blízkém východě je

v roce 2012 mnohem větší, koncentrovanější a silnější než cokoli, co existovalo v Evropě roku 1848. Zda ideje socialismu znovu získají masovou podporu, záleží na tom, jestli se pracujícím podaří využít současné transfor-

mace společnosti pro boj za politickou svobodu a sociální práva.

Ze Socialist Review přeložil Štěpán Lohr

TORONTO MAY DAY 2012

KATEŘINA KREJČOVÁ

Reportáž z prvomájového Toronta doprovázená fotodokumentací je zasazena do aktuálních souvislostí kanadských protivládních protestů.

Kanadská města Vancouver, Nanaimo, Lethbridge, Edmonton, Winnipeg, Windsor, Halifax, Ottawa, Montreal i Toronto byly letos na prvního máje svědky protestních pochodů, koncertů, diskuzí, akcí inspirovaných hnutím Occupy Wall Street a v několika případech i násilných střetů s policií. Svátek práce je v Severní Americe již tradičně příležitostí k oslavě památky chicagských dělníků, v závislosti na politické situaci se však stává událostí, v průběhu níž lze průběžně artikulovat aktuální problémy zaměstnanců nebo nelegálních uprchlíků, kteří zde pracují na černo, vyjádřit solidaritu s dělníky v zemích třetího světa či nesouhlas se škrtý ve veřejném sektoru a s dopady nezodpovědného chování korporací a finančních institucí na společnost. Že tyto záležitosti nepocítují Kanadčané jako izolované problémy, ale jako navzájem související systémová selhání, dokazuje již seznam spoluorganizátorů a uskupení, která prvomájové protesty oficiálně podporují. V případě Toronta, kde jsem měla možnost průběh protestů sledovat, se jedná o koordinaci neziskových organizací Occupy Toronto, May 1st Movement, sdružujících různé komunitní skupiny, a iniciativy No One Is Illegal, která bojuje za práva imigrantů a na přípravě May Day se podílí již šestým rokem. May Day podpořilo také několik desítek aktivistických skupin, jako

např. Afghans for Peace, Coalition against Israeli Apartheid, International Socialists, Mining Injustice Solidarity Network či Stop the Cuts.

Protestní pochod byl v Torontu svolán na 16:00 před radnici na Nathan Phillips Square, předcházel mu happening a průběžně na něj navazovaly další akce, např. koncert a reokupace parku ve finanční čtvrti Toronta v blízkosti sídla těžbařských společností Barrick Gold a New Gold. Akcionáři Barrick Gold měli na druhý den dopoledne naplánované jednání v Metro Toronto Convention Centre. Právě tam protestující po celonoční okupaci svolali další demonstraci. Těžbařské společnosti byly spolu s konzervativními politiky jedním z nejčastějších cílů kritiky řečníků: „Kanadská vláda násilně deportuje uprchlíky, kteří sem přicházejí za prací, zatímco podporuje těžbařské firmy, které po celém světě nutí místní obyvatele opouštět své domovy,“ uvedla jedna z organizátorek. Během prvomájového protestu často zaznívalo též jméno kanadského premiéra a předsedy Konzervativní strany Kanady, Stephena Harpera, který je kritizován zejména za jím prosazovanou zahraniční politiku. Od roku 2006, kdy byl zvolen, bylo z Kanady 83 382 lidí deportováno a 72 000 svévolně zadržováno, více než 2000 lidí přišlo zpětně o kanadské občanství a celkový počet přijatých uprchlíků klesl ve srovnání s předcho-

zím standardem o čtvrtinu. Během protestu bylo často zdůrazňováno, že ve stejné době Kanada zvyšovala vojenské výdaje, účastnila se války v Afghánistánu, podporovala NATO v Libyi a kanadské korporace za tiché podpory vlády ožebračovaly chudé země. Transparentů požadujících Harperovo zatčení se v průvodu objevilo hned několik, skandovala se hesla jako „Nikdo není ilegální“, „My jsme nepřekročili hranice, hranice překročily nás“ nebo „Status pro všechny“. Průvod trval celých pět hodin a zúčastnilo se ho na 3000 demonstrujících. Zastavoval v různých částech centra a s příspěvky průběžně vystupovali řečníci z organizací sdružených v platformě May 1st Movement a z více než čtyřiceti dalších aktivistických skupin, které protest podporují.

Organizátoři protestu v úvodu před radnicí kritizovali politiku škrtů ve veřejném sektoru, kterou od svého zvolení v roce 2010

▲ zdroj: Solidarita

prosazuje torontský primátor Rob Ford, jenž podle nich prý pouze „chrání zájmy nejbohatších“. Zástupkyně skupiny Afghans for Peace odsoudily okupaci Afghánistánu, na níž se podílejí i kanadské ozbrojené síly, a vyzvaly k jejímu ukončení. Když průvod později procházel čínskou čtvrtí, členové Chi-

nese Canadian National Council Toronto zde vystoupili proti chystanému návrhu zákona o uprchlících, který by podle nich posílil diskriminaci a legalizoval nedůstojné zacházení s imigranty. Několikrát byla vyjádřena i podpora quebeckým studentům, kteří již několik měsíců stávkují proti zvyšování školného a jejichž spor s vládou již dávno přerostl formát boje za partikulární zájmy studentů. Největší demonstrace 22. 3. v Montrealu se účastnilo na 200 tisíc lidí a pro hnutí, které si získává solidaritu napříč kanadskou společností, se již vžil název „javorové jaro“. Na místě bylo možné na podporu quebeckých protestů zakoupit jejich symbol – červené stužky ve tvaru čtverce. Po pětihodinovém průvodu si účastníci odpočinuli na přechodném stanovišti Alexandra Park, kde byl připraven kulturní program pod širým nebem a vystoupilo zde několik torontských písničkářů a kapel s antikapitalistickými protest-songy. Teprve po několika hodinách se lidé

společně vydali k reokupaci Simcoe Park. Zatímco v Montrealu bylo zatčeno tentýž den více než 100 lidí, v Torontu byli zadrženi a pokutováni pouze tři účastníci reokupace po konfliktu s policií, která jim na základě městské vyhlášky nechtěla povolit stavět ve veřejném parku stany.

Atmosféra, účast i intenzita akce May Day byla ve srovnání s českými oslavami Svátku práce, které charakterizuje značný antagonismus a izolovanost jednotlivých skupin, výjimečným zážitkem. Mimo May Day v Torontu žádné paralelní vzdorovky neprobíhaly, všech 3000 účastníků (členové 50 různých organizací, odborů a široká veřejnost) se dokázalo ztotožnit s tématy na první pohled tak různorodými, jako je imigrační politika, přistěhovalecké zákony, právo na stávku, právo na založení odborů, pracovní podmínky v zemích třetího světa, škrtky ve veřejném sektoru, pokrytectví korporací, studentské protesty nebo inspirace hnutím

Occupy Wall Street. Právě ochota sjednotit se, spolupracovat napříč skupinami a organizacemi a schopnost vnímat tyto okruhyv širším kontextu a uvědomovat si, jak bezprostředně, ač v různých podobách, ovlivňují životy lidí na každodenní úrovni, je největší silou a základem úspěchu kanadských levicových hnutí.

Kompletní fotoreportáž z torontského 1. máje k dispozici na www.socsol.cz

AKÉ SÚ ZÁMERY IRÁNU?

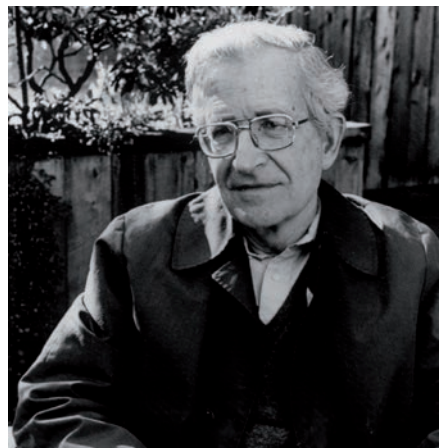
NOAM CHOMSKY

Po rozhorení sa napätia medzi Iránom a Západom, 120 neutrálnych krajín súhlasí: krajina má právo obohacovať urán.

Vo vydaní časopisu Foreign Affairs január/február je článok „Čas zaútočiť na Irán: Prečo je útok najmenej zlou možnosťou“, od Matthewa Kroeniga, spolu s komentárom o iných spôsoboch ako skrotiť iránsku hrozbu. V médiách rezonujú varovania o pravdepodobnom iránskom útoku na Irán, zatiaľ čo USA váha, nechávajúc si možnosť agresie otvorenú – čím opäť, ako zvyčajne, porušujú Chartu OSN, základ medzinárodného práva. Ako sa zvyšuje napätie, vo vzduchu sú desivé ozveny príprav na vojny v Afganistane a Iraku. Horúčkovitá rétorika kampane amerických primárov pridáva k bubnovaniu. Starosti ohľadom „bezprostrednej hrozby“ Iránu sú často pripisované „medzinárodnému spoločenstvu“ – jazykový kód pre spojencov USA. Ľudia celého sveta sú však náchylní vidieť veci skôr inak. Neutrálne krajiny, hnutie 120 členských krajín, energicky podporovali právo Iránu na obohatený urán – názor zdieľaný väčšinou Američanov (v prieskume WorldPublicOpinion.org) pred útokom masívnej propagandy posledných dvoch rokov. Čína a Rusko nesúhlasia s americkou politikou voči Iránu, podobne ako India, ktorá ohlásila, že si nebude všimáť sankcie USA a rozšíri obchod s Iránom. Turecko nasledovalo rovnaký smer.

Európania považujú Izrael za najväčšiu hrozbu pre svetový mier. V arabskom svete nemajú Irán radi, no je považovaný za hrozbu len veľmi malou menšinou. Skôr sú to Izrael a

USA, kto je považovaný za poprednú hrozbu. Väčšina si myslí, že región by bol omnoho bezpečnejší, ak by Irán mal nukleárne zbrane: v Egypte, na výročie Arabskej jari, bolo, podľa prieskumu Brookings Institution/Zogby, tejto

▲ Noam Chomsky

mienky, 90 percent ľudí.

Západné komentáre spravili veľa pre mienku, ako vraj arabskí diktátori podporujú postoj USA voči Iránu, zatiaľ čo ignorovali fakt, že drvivá väčšina populácie bola proti tomu – postoj dostatočne odhaľujúci pravdu na to, aby potreboval komentár.

Obavy o jadrovom arzenáli Izraela boli dlho vyjadrované niektorými pozorova-

teľmi aj v Spojených štátoch. Gen. Lee Butler, bývalý vedúci Strategického riadenia USA, opísal nukleárne zbrane Izraela ako „extrémne nebezpečné“. Lt. Col. Warner Farr vo Vojenskom žurnáli USA napísal, že „účelom izraelských nukleárných zbraní, často neuvádzaným, no jasným, je ich ‚použitie‘ na Spojené štáty“ – pravdepodobne kvôli zabezpečeniu konzistentnej podpory USA politiky Izraela.

Momentálne je hlavnou obavou to, že Izrael sa bude snažiť vyprovokovať nejakú akciu Iránu, ktorá spustí útok USA.

Jeden z hlavných izraelských strategických analytikov, Zeev Maoz, v „Obraňovanie Svätej zeme“, jeho súhrnnej analýze bezpečnostnej a zahraničnej politiky Izraela, uzatvára, že „bilancia izraelskej nukleárnej politiky je rozhodne negatívna“ – škodlivá pre štátnu bezpečnosť. Namiesto toho nalieha, aby Izrael usiloval o regionálnu dohodu na zakázanie zbraní hromadného ničenia: zónu bez zbraní hromadného ničenia, na ktorú vyzvala rezolúcia Valného zhromaždenia OSN v roku 1974. Medzitým majú sankcie Západu na Irán svoj zvyčajný dopad, spôsobujúci nedostatok základných zásob potravín – nie pre vládnúcich duchovných, ale pre obyvateľstvo. Malým zázrakom je, že sú sankcie odmietané odvážnou iránskou opozíciou. Sankcie voči Iránu môžu mať rovnaký efekt ako ich predchodcovia voči Iraku, ktoré ako „genocídne“ odsúdili rešpektovaní diplomati OSN,

ktorí ich spravovali predtým, ako napokon na protest odstúpili. Iracké sankcie zdevastovali obyvateľstvo a posilnili Saddáma Husajna, pravdepodobne ho zachránili pred osudom darebáckej zbierky iných tyranov podporovaných USA-UK – tyranov, ktorí prosperovali fakticky do dňa, kedy ich nezvrhli rozličné medzinárodné revolty.

Jestvuje málo vierohodnej diskusie o tom, čo práve konštituuje iránsku hrozbu, i keď na to máme autoritatívnu odpoveď, poskytnutú armádou a spravodajskými službami USA. Jej prednesenie Kongresu ozrejmuje, že Irán nepredstavuje vojenskú hrozbu. Irán má veľmi obmedzenú schopnosť rozvinúť silu, a jeho strategická doktrína je obranná, určená na zabránenie invázii dostatočne dlhej na to, aby sa rozvinula diplomacia. Ak Irán vyvíja jadrové zbrane (čo ešte stále nie je rozhodnuté), bolo by to súčasťou jeho odstrašujúcej stratégie. Porozumenie serióznym americkým a izraelským analytikom jasne vyjadruje 30-ročný veterán CIA, Bruce Riedel, ktorý v januári povedal, „Ak by som bol iránsky plánovač národnej bezpečnosti, chcel by som nukleárne zbrane“ na odstránenie.

Ďalším obvinením, ktorým Západ mieri na Irán je, že sa snaží rozšíriť svoj vplyv na susedné krajiny, na ktoré zaútočili a okupo-

vali USA a Británia, a podporiť odpor voči USA vystuženej agresii Izraela v Libanone a ilegálnu okupáciu Palestínskej pôdy. Odstránenie pred možným násilím Západných krajín je činnosť Iránu vrah netolerovateľnou hrozbou pre „svetový poriadok“.

Svetová mienka súhlasí s Maozom. Podpora prevažuje v prospech zóny bez zbraní hromadného ničenia na Strednom východe; táto zóna by zahŕňala Irán, Izrael a pokiaľ možno iné dve nukleárne mocnosti, ktoré sa odmietli pridať k Dohode o nešírení jadrových zbraní (DON): India a Pakistan, ktoré, spolu s Izraelom, rozvinuli svoje programy s pomocou USA.

Podpora tejto politiky na konferencii o zhodnotení DON v máji 2010 bola tak silná, že Washington bol donútený formálne súhlasiť, no s podmienkami: Zóna nemôže nadobudnúť platnosť kým nebude na mieste komplexné mierové urovanenie medzi Izraelom a jeho arabskými susedmi; izraelské programy nukleárných zbraní musia byť oslobodené od medzinárodnej inšpekcie; a žiadna krajina (to znamená USA) nesmie byť donútená poskytnúť informácie o „izraelských nukleárných zariadeniach a aktivitách, vrátane informácií týkajúcich sa predchádzajúcich nukleárných transferov do Izraela.“

Konferencia v roku 2010 vyzvala na stretnutie v máji 2012, ktoré by sa posunulo smerom k vytvoreniu zóny bez zbraní hromadného ničenia na Strednom východe.

Zo všetkým rozruchom okolo Iránu sa však tejto možnosti venuje dostatočná pozornosť, ktorá by bola najkonštruktívnejším spôsobom vyrovnania sa s nukleárnymi hrozbami v regióne: pre „medzinárodné spoločenstvo,“ hrozby, že Irán môže získať nukleárnu schopnosť; pre väčšinu sveta, hrozby predstavovanej jediným štátom v regióne, ktorý má nukleárne zbrane a dlhý záznam agresie a tiež jeho supermocného patróna.

O fakte, že USA a Británia majú osobitnú zodpovednosť za to, aby venovali úsilie tomuto cieľu, nie je možné nájsť ani zmienku. Pri hľadaní poskytnutia slabšej právnej ochrany pre svoju inváziu Iraku sa dovoľovali rezolúcie 687 Bezpečnostnej rady OSN (1991), o ktorej tvrdili, že ju Irak svojím vývojom zbraní hromadného ničenia porušuje.

Môžeme toto tvrdenie ignorovať, no nie fakt, že rezolúcia explicitne zaväzuje signatárov na vytvorenie zóny bez zbraní hromadného ničenia na Strednom východe.

Z angličtiny preložil Peter Takáč

© The New York Times News Service/Syndicate

ROSA LUXEMBURGOVÁ II: OD AKUMULACE KAPITÁLU K NĚMECKÉ REVOLUCI

JAN MÁJČEK

Přinášíme další díl o teoretickém myšlení a politickém životě jedné z nejvýznamnějších postav revolučního socialismu (předchozí díl je k dispozici na stránkách www.socsol.cz).

Protiválečná agitace Rosy Luxemburgové měla svou oporu v teoretickém bádání. V roce 1913 vydala Luxemburgová jedno ze svých nejdůležitějších děl, Akumulaci kapitálu. Bezpochyby se jedná o nejpůvodnější příspěvek k marxistické ekonomii od dob Kapitálu. Se svou bohatou znalostí, brilantním stylem, pronikavou analýzou a intelektuální nezávislostí se podle slov Franze Mehringa, Marxova životopisce, blíží Kapitálu nejvíce ze všech marxistických děl. Ústřední problém, jímž se toto dílo zabývá, má neobyčejný teoretický a politický význam, konkrétně: jaký vliv má rozšiřování kapitalismu do nových, zaostalých zemí na vnitřní protiklady, které kapitalismus drásají, a na stabilitu tohoto systému.

Dílo se zabývá obhajobou Marxovy metody analýzy rozporů v kapitalismu. Postupně se vyrovnává s námítkami nejrozumnějších autorů, aby na konci došlo k „dějinným podmín-

kám akumulace kapitálu“. Jednou z nich je i militarismus: „Militarismus plní v dějinách kapitálu přesně určenou funkci. Sprevádza akumulaci vo všech jej historických fázích. V období tzv. původní akumulace, t. j. v začátcích evropského kapitálu, má rozhodující úlohu při dobývání Nového světa a indických oblastí s korením, neskôr při dobývání moderných kolónií, rozbíjení sociálních svazkov primitivních spoločností a privlastňovanie ich výrobných prostriedkov, pri vynucovaní tovarového obchodu v krajinách, ktorých sociálna štruktúra zaostáva za tovarovým hospodárstvom, pri násilnej proletarizácii domorodcov a vynucovaní námezdnéj práce v kolóniách, pri vytváraní a rozširovaní záujmových sfér evropského kapitálu v mimoeurópskych oblastiach, pri vynucovaní železničných koncesií v zaostalých krajinách a pri vymáhaní právnych náro-

kov evropského kapitálu z medzinárodných pôžičiek a napokon vystupuje ako prostriedok konkurenčného boja kapitalistických krajín o oblasti s nekapitalistickou kultúrou. K tomu pristupuje ešte ďalšia dôležitá funkcia. Militarizmus sa aj z čisto ekonomického hľadiska javí pre kapitál ako prvoradý prostriedok realizácie nadhodnoty, t. j. ako oblasť akumulácie. Pri skúmaní otázky, kto prichádza do úvahy ako odberateľ masy výrobkov, v ktorej je stelesnená kapitalizovaná nadhodnota, sme niekoľkokrát odmietli predpoklad, že by spotrebiteľom mohol byť štát a jeho orgány [...]. Takéto riešenie otázky je vyčerpávajúce len za dvoch predpokladov. Po prvé, ak v zmysle Marxovej schémy reprodukcie predpokladáme, že štát nemá nijaké iné zdroje daní ako kapitalistickú nadhodnotu a kapitalistickú mzdu, a po druhé, jak považujeme štát a jeho orgány len za spo-

trebitelov. Keď totiž ide o osobnú spotrebu štátnych úradníkov (vrátane „žoldnierov“), tak to znamená – ak sa hradí z prostriedkov robotníkov – čiastočné prenášanie spotreby z robotníckej triedy na prívesok triedy kapitalistov [...]. To, že kapitalisti presúvajú väčšinu nákladov na vydržiavanie svojho prívesku na robotnícku triedu (a na predstaviteľov jednoduchej tovarovej výroby: roľníkov i remeselníkov), dovoľuje kapitalistom uvoľniť väčšiu časť nadhodnoty na kapitalizáciu. Nevytvára to však zatiaľ možnosť tejto kapitalizácie, t. j. nevytvára to oblasť nového odbytu, aby sa skutočne mohli vyrábať a realizovať nové tovary. Ináč je to v prípade, keď sa prostriedky koncentrované v rukách štátu prostredníctvom daňového systému použijú na výrobu vojenských prostriedkov.

Štát však neprejavuje dopyt po životných prostriedkoch (po všetkom, čo sa povedalo o „tretích osobách“, odhliadneme tu od dopytu po životných prostriedkoch určených na udržiavanie štátnych úradníkov, ktorý sa tiež kryje daňami), ale dopyt po špecifických druhoch tovaru, po vojenských prostriedkoch militarizmu na súši a na mori [...].

Na základe nepriamych daní militarizmus prakticky pôsobí obidvoma smermi: na úkor normálnych životných podmienok robotníckej triedy zabezpečuje tak vydržiavanie orgánov kapitalistickej nadvlády, existujúcej armády, ako aj veľkolepú oblasť akumulácie kapitálu.“

Řečeno jednoduše: prostriedky na armádu a zbrojenie snižujú prostriedky na zvyšovanie životní úrovne pracujících. Luxemburgová si dáva tu práci a provádí podrobný číselný výčet, kterým dokládá své teoretické vývody.

BOJ PROTI MILITARISMU

Stejně jako na sjezdu Socialistické internacionály ve Stuttgartu v roce 1907, je Rosa Luxemburgová připravena kritizovat válečnickou politiku při každé příležitosti. Její kritice tak neujdou jak koloniální masakry, tak válka na Balkáně. O jedné z předeher I. světové války (spor o marocké suroviny), na které se ukazuje prohlubující se propast mezi vedením SPD a levicí, Rosa Luxemburgová píše: „Konečně je postoj představenstva strany výrazem všeobecného pojetí volebního boje, které se nám nezdá v pořádku. Máme se v agitaci omezit výhradně na otázky vnitřní politiky, na daně a sociální zákonodárství. Ale finanční politika, nadvláda junkerů, uváznutí sociální reformy jsou organicky spjaty s militarismem, marinismem, s koloniální politikou, s vládou jednotlivců a s její zahraniční politikou [...]. Především musíme při volbách do říšského sněmu šířit socialistické uvědomění, toho však nelze dosáhnout [...], nedůmeme-li masy seznamovat s velkými m

▲ koláž, počítačová grafika: Kateřina Krejčová

ezinárodními souvislostmi, s postupující nadvládou kapitálu ve všech světadílech, s očividnou anarchií na všech stranách a neukážeme-li jim prvořadou úlohu koloniální politiky v tomto procesu.“

S příchodem I. světové války neustávala Rosa Luxemburgová se svou protiválečnou propagandou. 20. března 1914 byla uvězněna za podněcování vojáků ke vzpouře. Podkladem pro její uvěznění byl projev, ve kterém řekla: „Pokud od nás očekávají, že budeme vraždit naše francouzské či jiné bratry, tak jim řekneme: Ne, a za žádných okolností.“ Před stuttgartskou trestní komorou se z ní, z obžalované, stal žalobce. Její řeč, později vydaná pod názvem Militarismus, válka a dělnická třída, je jedním z nejinspiračnějších projevů proti válce a zároveň ukazuje, že válku může zastavit jen masová akce zdola: „Jestliže naopak velká většina pracujících dojde k přesvědčení – a probouzet v nich toto přesvědčení, toto vědomí je právě úkol, který jsme si vytkli my, sociální demokraté – jestliže, pravím, většina lidu dojde k přesvědčení, že války jsou barbarský, hluboce nemravný, reakční a lidu nepřátelský zjev, pak se stanou války nemožné – i když třeba na začátku ještě bude voják poslouchat rozkazů vrchnosti! Podle pojetí pana státního návladního je armáda stranou, která v

ede válku, podle našeho pojetí je jí všechen lid. Ten musí rozhodovat, zda dojde k válce či ne; rozhodnutí o bytí či nebytí dnešního militarismu náleží mase pracujících mužů i žen, starých i mladých – a ne malé částce národa, která nosí tak zvaný císařský kabát [...]. Máme tolik rozmanitých prostředků působení: výchovu mládeže – a provádíme ji horlivě a s trvalým úspěchem, přes všechny těžkosti, které se nám kladou do cesty – propagování systému milic, masové schůze, pouliční demonstrace [...]. Pohlédněte konečně na Itálii. Jak tam třídně uvědomělí dělníci odpověděli na válečné dobrodružství v Tripolsku? Demonstrační masovou stávkou, která byla velmi skvěle provedena. A jak na to reagovala německá sociální demokracie? 12. listopadu přijali berlínští dělníci na dvanácti schůzích rezoluci, v níž děkovali italským soudruhům za masovou stávku.“

Když propukla I. světová válka, podpořila SPD v hlasování 2. prosince 1914 Německé císařství v jeho taženích a schválila válečné úvěry. Ze 111 jejích poslanců se jen jeden postavil proti rozhodnutí celého klubu. Byl to Luxemburgové dlouholetý spolupracovník Karl Liebknecht.

Fakt, že nejsilnější a nejvlivnější strana dělnického hnutí podpořila imperialistickou, dobovačnou válku, byla ledovou sprchou pro

všechny, kteří věřili v emancipační snahy, jež i přes svou politickou nejednotu ztělesňovala. Lenin sám, když se poprvé ve stranických novinách dozvěděl, že SPD takto hlasovala, odmítl tomu uvěřit a považoval ono vydání novin za padělek carské policie. Skutečnost však byla o mnoho horší.

Po prvotním šoku se v Německu kolem Luxemburgové, Liebknechta, Mehringa a Kláry Zetkinové utvořila skupina socialistů-internacionalistů, odmítající zásadně válku, a o dva roky později z ní vzešel Spartakův svaz.

ŘÍJNOVÁ REVOLUCE: NAŠI SOUDRUZI SE MÝLÍ

Když vypukla Říjnová revoluce, přivítala ji Luxemburgová s nadšením a oceňovala ji nejvyšší chválou. Na druhou stranu nevěřila, že nekritická chvála všeho, co bolševici dělají, poslouží mezinárodnímu hnutí. Jasně předpověděla, že pokud Ruská revoluce zůstane izolována, poškodí její vývoj řada deformací. Velmi brzo na tyto deformace ve vývoji sovětského Ruska poukázala ve slavné studii pod názvem Ruská revoluce. Rukopis vyšel až po její smrti, a přestože není zcela dokončen, je jedním z nejdůležitějších textů marxismu. Napsán byl během roku 1918. O samotné Ruské revoluci v něm Luxemburgová píše:

„Kolik odvahy, revoluční prozíravosti a konzistence mohla strana v dějinném okamžiku nabídnout, tolik dávali Lenin, Trockij a jejich soudruzi. Veškerá revoluční čest a schopnosti, které západní sociální demokracie postrádala, představovali bolševici. Jejich říjnové povstání nebylo jen spásou Ruské revoluce; bylo také spásou cti mezinárodního socialismu.“

Marxistická metoda analýzy podle ní znamenala, že nic se nepřijme, pokud to nejprve neprojde revoluční kritikou. Nebyla to jen prázdná fráze.

Zatímco objektivní faktory mohou vést revolucionáře k omylům, subjektivní faktory ve vedení mohou z těchto omylů udělat opravdové nebezpečí. Obzvláště pokud se začne z nouze dělat ctnost. Jak Luxemburgová poznamenává: „Nebezpečí začíná pouze tehdy, pokud z nouze dělají ctnost a chtějí z ní uspořádat uzavřený teoretický systém, že veškerá taktika je jim diktována těmito fatálními okolnostmi, a chtějí tuto taktiku doporučit mezinárodnímu proletariátu jako model socialistické taktiky.“ Konkrétní chyby „Lenina, Trockého a jejich soudruhů“ viděla ve čtyřech otázkách:

- 1) otázka přerozdělení půdy
- 2) národnostní otázka
- 3) ústavodárné shromáždění
- 4) demokratická práva dělníků.

V otázce přerozdělení půdy trvala Luxemburgová na společenském kolektivním principu. Tvrdila, že je samozřejmě nesmysl brát malým zemědělcům jejich políčka, ale že by se mělo

začít u velkých a středních pozemků, které budou kolektivizovány a drobní zemědělci budou příkladem přesvědčení o výhodnosti společného obdělávání půdy. Na rozdíl od toho posilují bolševici svým heslem na rozdělení veškeré půdy rolníkům vztah k jejich soukromému majetku, což bude způsobovat další obtíže při budování socialistické ekonomiky. Takovýto postup je naprosto nesocialistický. „Dříve se proti socialistické reformě půdy stavěla malá kasta šlechty, kapitalistických vlastníků pozemků a malá hrstka vesnických buržoá. Jejich vyvlastnění masovým revolučním hnutím lidu bylo jen dětskou hrou. Ale nyní, po „dobytí moci“, se jako oponent jakéhokoli pokusu o socializaci zemědělské produkce tyčí obrovská, nově zrozená a mocná masa rolníků vlastnicích půdy, kteří budou své nově nabyté vlastnictví bránit zuby nehty proti každému socialistickému útoku.“ Skoro prorocký popis reality, kdy se malá dělnická třída ocitla uprostřed moře nepřátelských a zaostalých rolníků-maloburžoá. Tato izolace pak usnadnila nástup Stalina k moci. Nicméně bolševici neměli příliš na výběr. Pokud by nepřistoupili na požadavek přerozdělení půdy od vyvlastněných velkostatkářů, ocitla by se města v izolaci od zbytku země a revoluce by neměla dlouhého trvání. V ústupku rolníkům je vidět základní protiklad Ruské revoluce, která byla provedena dvěma třídami s protichůdnými zájmy: průmyslovým proletariátem a středověkým rolnictvem.

Neméně ostře zkritizovala Luxemburgová národnostní politiku bolševiků. Považovala za chybu heslo o „právu národů na sebeurčení“. Místo toho navrhovala revoluční jednotu napříč bývalým carským Ruskem, které by bránilo jednotu jeho území a zabránilo každému separatismu. Můžeme se jen dohadovat, zda by tato politika nevehnala masy lidí do náruče protibolševických sil tak, jako vhnála obyvatele „bílémi“ okupovaného území do rukou bolševiků. Nová sovětská vláda totiž na rozdíl od kontrarevolučních sil neusilovala o zachování carského území a správně předpokládala, že větší sympatie získá osvobozením staletí podrobených národů.

Třetí kritikou bylo rozeznání ústavodárného shromáždění. Stalo se tak 6. ledna 1918 poté, co se ústavodárné shromáždění poprvé sešlo k svému jednání a odmítlo přijmout dekret o půdě, míru a předání moci sovětům. Luxemburgová navrhuje kombinaci sovětů – rad pracujících, které vznikly jako alternativní orgány moci, a ústavodárného shromáždění. Tato představa ale vytváří nebezpečí dvojí moci, kdy se stará moc tvořená parlamentem (ústavodárným shromážděním) pokusí tu novou, tvořenou sověty, zničit.

Jak připomínají Miloš Hájek a Hana Mejdrová ve své knize Vznik Třetí internacionály, změ-

nila Rosa Luxemburgová v průběhu Německé revoluce názor na tuto otázku a v praxi plně zopakovala postoj, který dříve vytyčila bolševikům.

V průběhu německé revoluce sama napsala článek, ve kterém kritizovala postoj USPD (Nezávislá sociální demokracie) „Dělnické rady a národní shromáždění“: „Kdo se dnes uchyluje k Národnímu shromáždění, zatlačuje vědomě či nevědomě revoluci zpět k historickému stádiu buržoazních revolucí [...]. Nejde dnes o to, zda demokracie, či diktatura. Otázka, kterou dějiny daly na pořad dne, zní: buržoazní demokracie, nebo proletářská demokracie.“

Ale hlavním bodem kritiky bolševiků ze strany Luxemburgové bylo tvrzení, že jsou spoluzodpovědní za omezování a podkopávání dělnické demokracie. Celá tragická historie Ruské revoluce dokládá, že v tomto bodě měla pravdu.

Její práce o Ruské revoluci ukazuje, že neúnavně věřila v dělnickou demokracii, kterou považovala za neoddělitelnou od proletářské revoluce a socialismu:

„[...] socialistická demokracie není něco, co začne v zemi zaslíbené poté, co jsou položeny základy socialistické ekonomiky. Nepřijde jako vánoční dárek těm, kteří si ho zaslouží za poslušnost, kterou prokazují hrstce socialistických diktátorů. Socialistická demokracie začíná společně se zničením třídní vlády a budováním socialismu. Začíná v ten samý okamžik dobytí moci socialistickou stranou. Je to to samé, co diktatura proletariátu [...]. Ano, diktatura. Ale diktatura skládající se ze způsobu uplatňování demokracie, nikoli její eliminace, z energetického, rozhodného útoku na pevně zakotvená práva a ekonomické vztahy buržoazní společnosti, bez něhož nemůže být socialistická proměna společnosti dokonána. Ale tato diktatura musí být dílem třídy a nikoli vedoucí menšiny ve jménu této třídy.“

Stejně tak nejnovější studie založené na archivních materiálech, jakou je např. práce Simona Pariniho *The Russian Revolution in Retreat, 1920–24*, ukazují na to, jak nová sovětská elita stále více vyměňovala loajalitu dělníků v továrnách za sociální benefity.

Jenže Luxemburgová si byla dobře vědoma podmínek, za jakých revoluce vznikla a za jakých se musí rozvíjet. „Vše, co se v Rusku děje, je pochopitelné a představuje nevyhnutelný řetězec příčin a důsledků, jejichž začátkem a koncem jsou selhání německého proletariátu a okupace Ruska německým imperialismem. Žádali bychom od Lenina a jeho soudruhů něco nadlidského, kdybychom čekali, že za těchto podmínek vykouzlí nejdokonalější demokracii, nejpříkladnější diktaturu proletariátu a rozkvétající socialistickou ekonomiku. Svým odhodlaným revolučním postojem, svou příkladnou silou

činů a svou nezlomnou loajalitou vůči mezinárodnímu socialismu přispěli tolik, kolik se za takovýchto ďábelsky krutých podmínek přispět dalo.“

Selháním německého proletariátu a ďábelsky krutými podmínkami měla Luxemburgová na mysli to, že revolucionáři v Německu nebyli schopni zastavit vojenskou mašinerii císařského Německa, které donutilo mladou sovětskou vládu uzavřít 3.března 1918 Brest-litevský mír.

Ten znamenal významnou územní ztrátu zhruba 1 miliónu kilometrů čtverečních, zejména ztrátu ukrajinské obilnice, která rapidně zhoršila už tak špatné zásobování měst a vedla k nuceným zabavováním obilí na vesnicích.

Svou jinak ostře kritickou brožuru uzavírá Luxemburgová slovy: „Bolševici ukázali, že jsou schopni všeho, čím může pravá revoluční strana přispět v rámci historických možností.

Nečekají se od nich zázraky. Vzorá a bezvadná proletářská revoluce v izolované zemi vyčerpané válkou, rdoušené imperialismem a zrazené mezinárodním proletariátem by byl zázrak.“

Pokračování příště - Rosa Luxemburgová a Německá revoluce

STÁTNĚ MONOPOLNÍ KAPITALISMUS A ZÁKON HODNOTY

TONNY CLIFF

Přetiskujeme další kapitolu z analýzy minulého režimu, kterou vypracoval Tony Cliff ve své knize Státní kapitalismus v Rusku.

Jak působí zákon hodnoty v podmínkách, kdy stát reguluje ceny zboží, nakupuje podstatnou část produktu národního hospodářství, řídí distribuci surovin a reguluje kapitálové investice? Podle Lenina platí, že: „Když kapitalisté vyrábějí pro armádu, čili za státní peníze, je zřejmé, že se už nejedná o „čistý“ kapitalismus, nýbrž o zvláštní formu státní ekonomiky. Čistý kapitalismus znamená zbožní výrobu. A zbožní výroba představuje práci pro neznámý a volný trh. Ale kapitalisté vyrábějící pro brožbu účely vůbec nepracují pro trh. Plní jen zakázky vlády a ve většině případů vyrábí za peníze ze státního rozpočtu.“

Znamená to, že dodávání výrobků státu kapitalistickými podniky se neřídí zákonem hodnoty? V nacistickém Německu, kde stát kupoval více než polovinu celého národního produktu, soustřeďoval ve svých rukou distribuci surovin, reguloval tok kapitálu do jednotlivých odvětví ekonomiky, stanovoval ceny zboží a organizoval trh práce, rovněž nebyl směnný poměr určen trhem. Na tržní regulaci nezávisela ani skladba výroby

Je pravda, že nacistický stát nerozhodoval o všem, co se týkalo výroby. Rozhodoval však o tom nejdůležitějším. V nacistické ekonomice stát určoval velikost výroby spotřebního zboží. Nebyl zde žádný svobodný trh práce. Společenská dělba práce, a tím i rozvoj jednotlivých průmyslových odvětví se neřídily trhem, ale přidělováním státních zakázek, distribucí surovin a kontrolou kapitálových investic. Jednotlivým podnikatelům v Německu bylo ponecháno jen velmi úzké pole působnosti.

Jak píše Hilferding: „V Německu [...] stát, ve snaze udržet a posílit svou moc, určuje charakter výroby a akumulace. Ceny ztrácejí svou regulační funkci a stávají se jen prostředkem distribuce. Ekonomika se všemi svými aktéry je více či méně podřízena státu.“ [A]

Pojem „státní kapitalismus“ může označovat kapitalistickou válečnou ekonomiku anebo systém, v němž se kapitalistický stát stává vlastníkem všech výrobních prostředků. Někteří autoři, jako například Bucharin, mezi těmito významy nerozlišují. Mezi oběma systémy není žádný kvalitativní rozdíl. Mají

stejný vliv na směnný poměr mezi komoditami, na relativní velikost výroby v jednotlivých odvětvích a na rozložení celkové společenské pracovní doby mezi jednotlivá odvětví.

Přesto však bude vhodnější, když mezi oběma významy rozlišovat budeme, abychom předešli nejasnostem. Pojem „státní kapitalismus“ budeme používat jen k označení systému, v němž kapitalistický stát představuje vlastníka výrobních prostředků, zatímco kapitalistickému válečnému hospodářství budeme říkat „státně monopolní kapitalismus“.

I státně monopolní kapitalismus je v konečném důsledku vydán na milost a nemilost vůli člověka. Například vládní zakázky jsou přidělovány na základě soutěže, v níž spolu soupeří jednotlivé firmy, jež se o zakázku ucházejí. Každá firma usiluje o dosažení určité míry kapitalistické akumulace, přičemž hnací silou je snaha zvýšit zisk na úkor mezd. Firmy vytvářejí velkou poptávku po výrobních prostředcích na úkor poptávky po spotřebním zboží.

Dělba celkového národního produktu mezi jednotlivé společenské třídy a dělba celkové společenské práce mezi výrobou spotřebního zboží a výrobou výrobních prostředků v nacistickém Německu není dána libovolným rozhodnutím vlády, ale tlakem konkurence. A to ekonomickým a vojenským tlakem velmocí, s nimiž Německo bojovalo.

Bez ohledu na poruchy konkurence a na deformaci zákona hodnoty má tento zákon ve státně monopolním kapitalismu zcela rozhodující význam.

Z angličtiny přeložil Vítězslav Lamač

ZMĚNA POČASÍ

PETR SVĚCENÝ

Konec dubna přinesl pozoruhodnou novinku: ministr Drábek už za svoji „reformu“ – ve skutečnosti cílenou destrukci – sociálního systému nesklízí kritiku pouze od ombudsmana nebo nedůvěryhodných „levicových extremistů“; podle deníku Aktuálně.cz dostal Drábek nově vynadáno od vlastních zaměstnanců z úřadu práce.

Stalo se to konkrétně v Litoměřicích a autor překvapivě ostré kritiky má jméno: Ivan Vilím. Ředitelem zmíněného úřadu je již dlouhých 17 let a dle jeho vlastních slov je Drábek prvním ministrem, se kterým se nedá spolupracovat. Klíčové body interpelace, kterou si pan Vilím na ministra nachystal, zní, jako by snad četl dubnové číslo Solidarity: Drábek rozvrátil systém služeb pro nezaměstnané, jeho politika je hanebná, lidé ztrácí důvěru ve stát, což v závěru nahrává fašizoidním skupinám. Odpovědnost prý navíc nenese jen Drábek, ale stejně tak premiér Nečas a potažmo celá jeho vláda.

Pan Vilím v posledních parlamentních volbách volil TOP 09. Proto lze předpokládat, že čtenářem Solidarity není, a lze tedy soudit, že kritiku má takřikajíc „z vlastní hlavy“. Je zřejmé, že se v praxi začíná plnit to, co radikální kritikové vládní politiky důrazně artikuluji již nějakou dobu a sociální pracovníci si to začínají – překvapivě jasně – uvědomovat.

Ivan Vilím je odvážný muž. Jistě ví, že i on je potenciálním klientem svých dnešních kolegů. Bylo by s podivem, neměli-li by strach o své místo. Z čeho pramení odvaha tohoto vystřízlivěvšího voliče pravice? Uvědomuje si již také, že je právě jedním z účelů Drábkovy reformy zhoršit podmínky nezaměstnaných tak, aby ti, kteří ještě mají to štěstí být zaměstnanci, dostali strach a přizpůsobili se zhoršujícím pracovním podmínkám?

A dal si tento fakt také do souvislosti se snahou omezit právo na stávku? Se zaváděním

nucených prací? Co pan Vilím a jeho nespokojení kolegové udělají, stanou-li se terčem represe? A koho budou volit

v následujících volbách? Co nám zpráva z Litoměřic prozrazuje o dění v české společnosti?

Přinejmenším to, že z odosobněných hrozeb umístěných do blízké či daleké budoucnosti se stává krutá realita. Reformy dopadají. Druhý příběh je mou osobní zkušeností, v obměnách ho ale zná celá Česká Republika. Jako by byl zosobněním fenoménu závodu ke dnu.

Žena, švadlena, bývalá zaměstnankyně O. P. Prostějov. Sama – bez otce svého dítěte – vychovává dceru, a zatímco oděvní prů-

mysl v celé republice postupně krachuje, střídá firmy, přeskakuje z jedné potápějící se lodi na druhou. Pak podstupuje rekvalifikační kurzy, stálé zaměstnání ale najít nemůže, jde tedy uklízet do obřího nákupního centra. To se – příznačně – nachází v budově bývalé slévárny.

Od loňského října se stará o svoji nemocnou matku. Na práci má náhle ještě méně času, natožpak aby si hledala standardní pracovní poměr. V listopadu si podá žádost o příspěvek na péči, úředníci ale odpovědí až letos v květnu. Omlouvají se, že jich je

málo a nestíhají – dokonce paní prosí, aby na ně podala stížnost, že se o problému paní se dozvídá, že od nynějška bude chodit bez nároku na odměnu dvacet hodin týdně zametat chodníky.

Jde o příběh exemplární oběti systému, ve začne alespoň mluvit. Ve stejné době ji vygeneruje pracovní úřad jako nezaměstnanou, a kterém můžete obměnit detaily, rámec ale zůstane neměnný – je to příběh hluboké nespravedlnosti, postupné ztráty jistoty a důstojnosti a nakonec ztráty svobody i lidských práv zakotvených v ústavě. Jak se tento příběh stává častějším a častějším a jak proces znevůliování pracujících přechází do další fáze, stále více lidí si uvědomuje příkrý rozpor mezi realitou a vládní rétorikou svobody, práva a odpovědnosti – o boji proti korupci raději nemluví. I zmiňovaná dcera si to uvědomuje – asi proto je aktivistkou brněnského ProAltu a iniciativy Brno za svobodné vysoké školy.

Toto vyústění spolu s odvahou Ivana Vilíma a v českém prostředí nevšední intenzitou protivládních protestů naznačují směr, kterým se může česká společnost ubírat. Na samém počátku Týdne neklidu zpívali studenti brněnské divadelní vědy v ulicích roztomile výhrůžnou parafrázi známé písně Mikiho Volka: „Hořela auta, hořela, / studentka za to seděla, / reformy na ni padaly, / proto ty auta hořely“.

Je zřejmé, že dva roky po nástupu Nečasovy vlády k moci nastává v české společnosti jistá změna počasí – dominantní diskurs se pod tíhou reformního deště mění, a dokážeme-li toho patřičně využít, auta snad ani hořet nemusí.

SOCIALISTICKÝ KRUH

SDRUŽENÍ PRO LEVICOVOU TEORII

www.sok.bz

PŘEKONÁVÁNÍ GLOBÁLNÍHO KAPITALISMU: SOCIÁLNÍ PRÁVO PROTI NEOLIBERÁLNÍ EKONOMICE

MAREK HRUBEC

Často zaznávají protesty proti novým asociálním zákonům, které zavádějí neoliberální vlády. Lidé se přitom ptají, co proti tomu mohou efektivně dělat. Často mají pocit, že jsou právně bezmocní. Jak je možné využít současné právo proti neoliberálním aktérům? Stále častěji se můžeme v zahraničí setkat s tím, že občanské organizace a sociální hnutí využívají sociální prvky mezinárodního práva a tvořivým způsobem je uplatňují.

▲ **Marek Hrubec, *Od zneuznání ke spravedlnosti. Kritická teorie globální společnosti a politiky*. Praha 2011.**

Kniha se zabývá kritikou sociálního, politického a kulturního zneuznání v prostředí globálního kapitalismu a analyzuje, jakým způsobem lidé usilují o spravedlnost od lokální roviny až po rovinu globální. Autor ukazuje nedostatky liberální teorie a systematickým způsobem formuluje svoji vlastní alternativní, kritickou teorii společnosti a politiky. Kniha po delší době předkládá celkovou teorii společnosti a politiky od českého autora. Osloví především zájemce o filosofii, politologii, sociologii a globální studia.

Transnacionální korporace spolu se Světovou obchodní organizací, Mezinárodním měnovým fondem a Světovou bankou uplatňují své zájmy a uskutečňují politiky, které často přinášejí ztráty nejvíce znevýhodněnému a nejchudšímu obyvatelstvu, kterému státy už nejsou schopny pomoci. Současnou situaci vystihl William Robinson: „... globalizace dnes omezuje či zcela likviduje schopnost jednotlivých států regulovat akumulaci kapitálu a získávat výnosy a tím právě – celosvětově – vyhrcoje protiklad mezi bohatou menšinou a chudou většinou.“¹ Zdá se, že vyhrcování

protikladů je jistým druhem „nového sociálního apartheidu“, který vyžaduje prostorovou separaci umožňující sociální kontrolu, jež pak malé elitě zaručuje jak přístup ke všemu, co je nezbytné k životu, tak možnosti rozsáhlé spotřeby.

„Soutěž až na dno sil“ (Race to the Bottom) však nezůstává bez odezvy, vytváří podmínky pro protesty, které se nyní postupně utvářejí. Alternativou k transnacionální koncentraci kapitálu je transnacionální odpor. Zdola vznikající druhy transnacionálního nesouhlasu vytvářejí antihegemonický blok.² Protesty proti transnacionálnímu kapitálu, například proti vyjednávání o Multilaterální dohodě o investicích, a další projevy nespokojenosti s různými druhy zneuznání ukázaly, že globalizační tendence ekonomického systému v sobě obsahují i svou druhou stranu, jež se projevuje zapojením lokálních a národních společenských sil do transnacionální kritiky. Dnes jsme svědky dvou nových vzájemně silně protichůdných procesů, kdy na jedné straně vznikají transnacionální ekonomické a finanční struktury, kdy se však na druhé straně začíná utvářet transnacionální sociální kritika. Strukturální opatření a další činnosti mezinárodních finančních institucí již podnítily mnohé protesty na Severu i Jihu. Lidé se bouří proti negativním dopadům, které do mnoha zemí přinesly nejružnější druhy liberalizace nařizované jako součást programů strukturálního přizpůsobení (structural adjustment) či předepisované v rámci dalších programů zaměřených na nerovnost a chudobu. Právě negativní dopad těchto opatření na zranitelnější část světové populace, na globální chudé, představuje klíčový argument v diskusích, které se vedou ohledně regulace transnacionálních korporací a mezinárodních finančních institucí.

Za extrémní chudobu globálních chudých a za miliony mrtvých sice nejsou odpovědné pouze transnacionální korporace a mezinárodní finanční instituce, avšak ve světě,

kde národní státy ztrácejí svůj vliv, zatímco transnacionální korporace a mezinárodní finanční instituce svůj vliv výrazně posilují, se musíme podrobněji zaměřit na problém hladu, extrémní chudoby a dalšího strádání z hlediska odpovědnosti transnacionálních korporací a mezinárodních finančních institucí. Prokázání této odpovědnosti a realizace náprav by mohla být pro viníky fatální.

OBRAŤME PRÁVNÍ SYSTÉM PROTI VINÍKŮM STRÁDÁNÍ LIDÍ

Hledejme odpověď spojenou s podporou právního řešení, jež by nejprve postihlo velké aktéry, kteří by měli nést odpovědnost. Současný mezinárodní právní systém – navzdory svým negativním aspektům – obsahuje některé progresivní prvky, které lze rozvíjet. Vzhledem k tomu, že některé druhy uznání jsou již dnes začleněny do mezinárodního práva, lidé začínají své požadavky nejprve formulovat vzhledem k existujícím právním závazkům, které mohou napomoci problém odstranit.³ Požadavek posílení současného mezinárodního práva je samozřejmě jen prvním z řady dalších požadavků. Teprve až lidé zjistí, že „nejsnazší cesta“ odporu v rámci mezinárodního práva je neschůdná, investují podstatně více energií než dosud do rozvíjení nového, alternativního řádu nadnárodní a globální roviny. V současné době lidé v mnoha zemích kritizují své vlády a požadují od nich, aby naplňovaly své závazky v oblasti dodržování sociálních práv zakotvených v mezinárodních právních dokumentech. Výstižným příkladem je Social Watch Report, který každý rok připravují občané z desítek zemí z téměř všech částí světa jako vyjádření globálního občanského protestu proti nenaplňování a porušování sociálních práv v oblasti

1 Robinson, W., Globalization: Nine Theses on Our Epoch. *Race & Class*, 38, 1996, 2, s. 25 nn.; srov. Sklair, L., *Sociology of the Global System*, c. d.; týž, *The Transnational Capitalist Class*, c. d.; Robinson, W., *Teorie globálního kapitalismu*, c. d.; týž, *Social Theory and Globalization: The Rise of a Transnational State*. *Theory and Society*, 30, April 2001, 2, s.

157–200; Harris, J., *The Dialectics of Globalization*, c. d.; Munck, R., *Globalization and Labour*. *The New "Great Transformation"*. London, Zed Books 2002.

2 Viz například každoročně vydávanou *Global Civil Society Yearbook*, např. Anheier, H./Kaldor, M./Glasius, M. (eds.), *Global Civil Society 2006/7*. London, Sage 2006.

3 Viz Giesen, K. G./Pijl, K. van der (eds.), *Global Norms in the Twenty First Century*. Newcastle, Cambridge Scholars Press 2006; Windfuhr, M. (ed.), *Beyond the Nation State. Human Rights in Times of Globalization*. Uppsala, Global Publications Foundation 2005; Koskeniemi, M., *From Apology to Utopia. The Structure of International Legal Argument*, c. d.; týž, *The Gentle Civilizer of Nations, The Rise and Fall of International Law 1870–1960*, c. d. Honneth rozvíjí své pojetí práva zejména v pracích *The Struggle for Recognition* (c. d.) a *Leiden an Unbestimmtheit* (c. d.). Fraser se právu věnuje ve své knize *Justice Interruptus* (c. d.) a také v *Přerozdělování nebo uznání?* (c. d.).

chudoby a genderové nerovnosti.⁴

Podívejme se, jaké jsou současné právní závazky týkající se problémů spojených s odpovědností.⁵ Silné státy právně omezují, přinejmenším částečně, transnacionální korporace na svém domácím území. Nicméně na nadnárodní úrovni je činnost transnacionálních korporací přímo regulována jen různými normami převážně nezávazné povahy, které nabízejí pouze vodítka, jimiž se korporace podle své libosti mohou nebo nemusejí řídit. Jako příklad je možné uvést „Deklaraci o právech a odpovědnostech jednotlivců, skupin a společenských orgánů“.⁶ Normy obsažené v „Odpovědnostech transnacionálních korporací a jiných obchodních společností s ohledem na lidská práva“ jsou taktéž nezávazné a vyjadřují pouze dobrovolný závazek korporací respektovat omezení vymezená národními a mezinárodními právními normami.⁷

EXTRATERITORIÁLNÍ UZNÁNÍ

Za současné situace je však možné dosáhnout

4 Viz zatím poslední ročník Social Watch Report 2010. Montevideo, Instituto del tercer mundo 2010 (výběr z každoročních zpráv je v posledních letech k dispozici rovněž v české verzi: www.socialwatch.cz). Srov. Výzkumný tým Social Watch, Právo nežít v chudobě. Praha 2010.

5 Viz Kamminga, M. T./Zia Zarifi, S. (eds.), Liability of Multinational Corporations under International Law. The Hague – London – Boston, Kluwer Law International 2000.

6 Déclaration sur le droit et la responsabilité des individus, groupes et organes de la société de promouvoir et protéger les droits de l'homme et les libertés fondamentales universellement reconnus (Declaration on the Rights and Responsibilities of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms). Assemblée générale des Nations unies, A/RES/53/144, 8 mars 1999.

7 Norms on the Responsibilities of Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Regard to Human Rights, U.N. Doc. E/CN.4/Sub.2/2003/12/Rev.2.

relativně účinné zodpovědnosti a regulace transnacionálních korporací a mezinárodních finančních institucí prostřednictvím extrateritoriálního uznání ze strany silných států, které mohou a měly by právními prostředky uplatňovat svůj vliv na činnost „svých“ transnacionálních organizací v jiných státech. V rámci vestfálského systému mezinárodních vztahů byl koncept extrateritoriálního uznání využíván jen v malém množství případů, které příliš neovlivňovaly ani větší množství osob, ani systém mezinárodních vztahů. Jelikož však dnes stále více hospodářských a finančních aktivit získává mezinárodní a nadnárodní podobu, zvyšuje se míra, v níž je zapotřebí zajistit uznání nejrůznějších práv na území jiných států. Jinými slovy, potřeba uznání práv za hranicemi státu v rámci postvestfálského uspořádání postupně narůstá a získává na významu. Požadavek extrateritoriálního uznání nejrůznějších práv za hranicemi státu představuje snahu kritických sociálních a politických aktérů přinutit státy, aby převzaly odpovědnost za své jednání, za jednání svých občanů a za činnost korporací.

Právní závazky národních států se vztahují zejména na aktéry vyskytující se na jejich vlastním území a spadající pod jejich jurisdikci. Nicméně ve věku globalizace státní i nestátní aktéři významně ovlivňují i životy těch, kteří se zdržují mimo jejich území, v jiných zemích. Zvláště státy třetího světa jsou za této situace téměř bezmocné. Západní země mají větší – ač také pouze omezené – extrateritoriální možnosti.

Povinnosti států, které ratifikovaly „Mezinárodní pakt o občanských a politických právech“, se soustřeďují na aktéry žijící na jejich území a spadající pod jejich jurisdikci. Nicméně v případě „Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech“ je výhodou, že lze požadovat také extrateritori-

ální uznání, jelikož rozsah působnosti (scope of action) tohoto paktu není ve smlouvě nijak omezen. Prosazování sociálních práv v něm obsažených tedy překračuje území daného národního státu.⁸

Je však třeba uvést, že na jedné straně, ačkoliv jsou transnacionální korporace a mezinárodní finanční instituce právními subjekty přinejmenším podle obyčejového práva, a mají proto jisté povinnosti, nemají právní subjektivitu podle „Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech“. Na druhé straně, pokud budeme vycházet z celé sféry působnosti tohoto paktu, můžeme transnacionálním korporacím a mezinárodním finančním institucím nepřímo ukládat povinnosti a regulovat je prostřednictvím států, které podepsaly a ratifikovaly jak pakt, tak i další smlouvy o sociálních právech, jelikož tyto státy jsou pak odpovědné za extrateritoriální uplatňování těchto práv. Tímto způsobem by tedy státy podle současným platných právních norem měly plnit své závazky za svými hranicemi také v případě omezování působení transnacionálních korporací a mezinárodních finančních institucí. Je třeba se pokoušet přimět státy k plnění jejich povinností, a to nejen tlakem sociálních a politických akcí, ale také žalobami a jinými právními prostředky. To obrátí poměr současných sil ve prospěch sociální spravedlnosti a připraví podmínky pro zásadnější změny.

8 Srov. Coomans, A. P. M., Progressive Development of International Human Rights Law: The Extraterritorial Application of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. In: Windfuhr, M. (ed.), Beyond the Nation State: Human Rights in Times of Globalisation. Uppsala, Global Publications Foundation 2005, s. 33–50; Craven, M., Violence of Dispossession: Extra Territoriality and Economic, Social, and Cultural Rights. In: Baderin, M. A./McCorquodale, R. (eds.), Economic, Social and Cultural Rights in Action. Oxford, Oxford University Press 2007, s. 71–88.

SOLIDÁRNÍ BROŽURY

PALESTINA: Od nové Intifády k operaci Lité olovo (kolektiv autorů)

V říjnu 2000 opakovaně propukl konflikt mezi Palestinci a Izraelem. Komentátoři často uvádějí, že se jedná o etnický konflikt, který trvá již tisíce let. Tyto a další argumenty brožura podrobuje kritice; dále se zde pojednává o operaci Lité olovo a o bezprostřední reakci, kterou vyvolala.

cena 20 Kč

JOHN MOLYNEUX: Je lidská povaha překážkou socialismu?

„Socialismus je dobrá myšlenka, ale nikdy nebude fungovat, protože nezměníte lidskou povahu.“ Tak zní dnes nejuznávanější a nejrozšířenější argument proti socialismu, s kterým se kriticky vyrovnává pojednání Johna Molyneuxe.

cena 15 Kč

MARTIN ŠAFEEK: Teorie odcizení u mladého Marxe

Práce, která přibližuje stěžejní koncept mladého Marxe, tj. odcizení, jež Marx promýšlí zejména v Ekonomicko-filozofických rukopisech z roku 1844. Skutečnost, že kapitalismus vzdaluje dělníka produktu jeho práce a odcizuje v posledku člověka člověku v rámci společnosti, dnes není neaktuální.

cena 25 Kč

K zakoupení na pravidelném prodejním a petičním stánku, který se koná každý čtvrtek před budovou Městské knihovny v Praze na Mariánském náměstí

Krise nám pokládá otázky, společně hledáme odpovědi!

DA

DNY ANTIKAPITALISMU 2012

Žijeme v době krize a nestability. Nezažíváme ovšem jen útoky neoliberální pravice, ale mnozí z nás se aktivně účastní hnutí proti škrtům a nespravedlnostem současného systému. Ptáme se, jakou strategii v sociálních hnutích volit, avšak zároveň můžeme uvažovat o alternativách, které lze stavět proti kapitalismu.

Socialistická Solidarita pořádá víkend nabitý přednáškami a diskuzemi.

Mezi tématy budou:

Diskuzní panel o ProAltu, odborech a hnutí proti vládě.

Diskuzní panel o studentském hnutí.

Co je to socialismus zdola? Charakter minulého režimu: státní kapitalismus ve východním bloku. Filozofie Slavoje Žižka. In memoriam Vladislav Vančura. Politické aspekty díla Egona Bondyho a další. Hosté ze zahraničí.

Kdy? Sobota a neděle 2. až 3. června 2012, vždy od 10 hodin
Kde? Galerie Lapidárium, Rámová 6, Praha 1
Vstupné na celý víkend 50 Kč

Letošní Dny antikapitalismu se konají 70 let od zavraždění antifašisty Vladislava Vančury

Solidarita

www.socsol.cz info@socsol.cz

Solidarita

Socialistická Solidarita v sociálních hnutích

1998

Rasisty je zavražděn zahraniční student. SocSol iniciuje sérii bouřlivých protestních demonstrací. Vzniká Iniciativa proti rasismu. Její aktivisté např. přelepují volební billboardy republikánů, pořádají blokády volebních stánků. Přispějeme k tomu, že v českém parlamentu nesedí fašisté.

2000

V Praze se připravuje velký sjezd finančníků z MMF. Ti se významnou měrou podílejí na sociální a ekologické devastaci světa. Chystá se protestní demonstrace a kontrasummit. SocSol se aktivně zapojuje do Iniciativy proti ekonomické globalizaci (INPEG).

Protesty jsou velkým úspěchem alterglobalizačního hnutí. Na demonstraci se sjede 15 000 lidí, finančníci končí o den později.

2002

Ve Florencii se koná první Evropské sociální fórum (ESF). Zde probíhá miliónový pro-

test proti chystané invazi do Iráku. SocSol jako jediná česká antikapitalistická skupina pořádá na fórum výpravu. Organizujeme také početné výpravy z ČR na následná ESF v Paříži a Londýně.

2003

Bush útočí na Irák. SocSol inspiruje vznik Iniciativy proti válce a podílí se na jejím fungování. Iniciativa se stává ohniskem demonstrací proti chystané invazi. I lidé v ČR se tak zapojí do největší světové protiválečné demonstrace v dějinách. 15. 2. 2003 protestuje 15 miliónů lidí. USA a Británie již dnes uvažují, jak se z Iráku stáhnout. K tomu významně přispělo protiválečné hnutí.

2006

Plánuje se vybudování raketové základny v ČR. Vzniká Iniciativa Ne základnám. Ta sdružuje více než čtyřicet organizací, pořádá debaty, happeningy a demonstrace. U vzniku však byly skupiny pouze tři, mj. SocSol. Stavba

základny je nakonec zastavena, což znamená velké vítězství demokracie v ČR a posílení hnutí proti globálnímu kapitalismu.

2010

Pravicová vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných chystá drastické škrt v sociální sféře. Postihnout mají především ty nejchudší. V srpnu 2010 se dává dohromady ProAlt – iniciativa pro kritiku reformu a na podporu alternativ. Jedná se o dosud nejpestřejší a nejširší levicovou platformu v ČR. Je v centru aktivistického odporu proti reformům, spolupracuje s odbory a organizuje tisícové demonstrace. Socialistická Solidarita se jako jediná radikálně levicová skupina v ČR do ProAltu zapojuje.

2011

SocSol stojí u vzniku iniciativy Za svobodné vysoké školy, která na jaře 2012 organizuje dosud největší studentské protesty od r. 1989.

Solidarita

Za čím stojíme

IRACIONÁLNÍ A ABSURDNÍ SYSTÉM

Globální kapitalismus je systém nerovností, ve kterém chudí chudnou a bohatí bohatnou. Stamiliony hladoví a umírají na snadno léčitelné nemoci, zatímco je technologicky možný důstojný život pro všechny. Systém upírá drtivé většině možnost rozvíjet své tvůrčí schopnosti a degraduje ji na úroveň stroje. Lidé jsou nuceni pracovat déle a na více úvazků, zatímco nezaměstnanost stále roste a uvrhuje další masy do chudoby a nejistoty. V kapitalismu vznikají války o suroviny a trhy, jsou drancovány přírodní zdroje, likvidována kulturní rozmanitost. Ačkoli jsou veškeré hodnoty tvořeny lidskou prací, kontrolu nad jejich distribucí má kapitál. Kapitalismus spočívá v honbě za ziskem na úkor lidských potřeb. Je to iracionální a absurdní systém.

ZA SOCIALISMUS ZDOLA

Jako alternativu ke kapitalismu nabízíme systém, který nazýváme socialismem zdola. Jedná se o systém samosprávných rad, jež rozhodují o politických i ekonomických otázkách. Demokracie zde není omezena na hlasování jednou za čtyři roky, ale proniká dennodenně všemi oblastmi života společnosti. To umožňuje začít vytvářet společnost bez nezaměstnanosti, bez chudoby, bez útlatu.

Naprosto odmítáme režimy bývalého východního bloku v ČSSR, SSSR, ale také v Číně, na Kubě atd. Považujeme je za tzv. státněkapitalistické režimy. Jestliže dnešní kapitalismus je typický mocí nadnárodních korporací a jím poplatných parlamentů, měla tehdy veškerou ekonomickou a politickou moc třída stranické byrokracie. Hlásíme se k tradici levicové opozice vůči těmto režimům.

Podporujeme zápasy námezdně pracujících za kratší pracovní dobu, vyšší mzdy, lepší pracovní podmínky, bezplatnou lékařskou péči a sociální zabezpečení a všechny ostatní emancipační snahy. Nespoléháme ovšem na parlamentní politiku. Jen nezávislá aktivita pracujících prostřednictvím stávek, kampaní, manifestací apod. může vést k systematické změně. Jen sami pracující mohou dosáhnout svého vlastního osvobození.

SOLIDARITA

Úsilí o socialismus zdola je součástí celosvětového boje. Prosazujeme solidaritu s pracujícími, nezaměstnanými a utlačovanými v jiných zemích. Jsme v zásadní a aktivní opozici vůči všemu, co proti sobě staví nepřivilegované obyvatele různých zemí, různé národnosti, různé barvy pleti, různého pohlaví, sexuální orientace, náboženství či profese. Podporujeme tedy kampaně a boje

proti rasismu a xenofobii; proti islamofobii, nesnášenlivosti vůči Romům apod. Bojujeme za úplnou politickou, ekonomickou a sociální rovnost žen a mužů, vystupujeme proti diskriminaci na základě sexuální orientace.

Fašismus a nacismus považujeme za zásadní hrozby všem dosaženým demokratickým a sociálním právům. Ačkoli jejich hesla často znějí antikapitalisticky, ve skutečnosti jsou fašismus a nacismus pokračováním kapitalismu, jen jinými prostředky. V dobách krize jsou tyto politické hrozby zvláště aktuální.

REVOLUČNÍ ORGANIZACE

Kapitalistický systém vytvořil vysoce organizované instituce včetně státu, které kontrolují bohatství, média a represivní složky. Abychom čelili moci těchto institucí, musíme se sami organizovat. Chceme být zárodkem revoluční strany, která bude spojovat aktivisty různých hnutí a pracující třídy. Na rozdíl od parlamentních stran pro ni bude účast ve volbách jen prostředkem, jak dále šířit myšlenky svobody, rovnosti a solidarity. Tato revoluční organizace může zásadně přispět k tomu, aby emancipační hnutí sílila, a podílet se na rozvíjení myšlenek a strategií, které povedou k překonání kapitalismu.

Přidejte se k nám!

SPOLEČNÝ PROTESTNÍ POCHOD

od 12 hodin
22. května 2012
nám. Winstona Churchilla
k Úřadu vlády

www.stopvlade.cz

RSR
NRZP ČR

svolává Rada seniorů České republiky
za podpory Národní rady osob se zdravotním postižením

DEMONSTRACE ZA PŘEŽITÍ SENIORŮ

středa
30. 5. 2012
od 13:00
Mám.
Jana Palacha
Praha 1

DA DNY ANTIKAPITALISMU 2012

Kdy? Sobota a neděle 2. až 3. června 2012, vždy od 10 hodin
Kde? Galerie Lapidárium, Rámová 6, Praha 1
Vstupné na celý víkend 50 Kč

Prodejní místa časopisu

Ekumenická
Akademie
Praha

Kamenný obchod Fair&Bio
Sokolovská 29, Praha 8-Karlín.
Jen 100 metrů od stanice metra Florenc
Otevřeno každý pracovní den od 11.00 do 19.00

www.ekumakad.cz

Solidarita V lese. Časopis Solidarita je k dostání na baru v této kavárně.
Krymská 12, Praha 10-Vršovice

cafevlese.cz

divus

Divus Bubenská 1, Praha 7, pondělí až sobota od 11.00 do 21.00,
k dispozici na baru

www.divus.cz

K4 klub

Celetná 20, Praha 1-Staré Město – pondělí až pátek
– 10–24 hod., sobota až neděle – 16–24 hod.

www.k4klub.org

Prodejní a petiční stánek Socialistické Solidarity, Mariánské náměstí,
Praha 1-Staré Město, před Městskou knihovnou v Praze 100 metrů od
stanice Staroměstská, každý čtvrtek od 17.00 do 18.00

www.socsol.cz